

فهرست مطالب

درس ۲ | پایه‌های آوایی ناهمسان

- درس نامک ۱: یادآوری وزن‌های همسان + وزن‌های ناهمسان ----- ۳۱
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۳۶
- درس نامک ۲: وزن‌های ناهمسان ----- ۳۷
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۴۰
- درس نامک ۳: نهایی جات درس دوم ----- ۴۱
- سؤال‌های امتحانی ----- ۴۸

درس ۴ | سبک‌شناسی قرن‌های ۱۲ و ۱۳

- درس نامک ۱: سبک‌شناسی شعر دوره بیداری ----- ۷۶
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۷۹
- درس نامک ۲: سبک‌شناسی نثر دوره بیداری ----- ۸۱
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۸۲
- درس نامک ۳: نهایی جات درس چهارم ----- ۸۳
- سؤال‌های امتحانی ----- ۸۷

درس ۶ | الف و نشر، تضاد و متناقض‌نما

- درس نامک ۱: الف و نشر ----- ۱۱۲
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۱۱۶
- درس نامک ۲: تضاد - متناقض‌نما ----- ۱۱۷
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۱۹
- درس نامک ۳: نهایی جات درس ششم ----- ۱۲۱
- سؤال‌های امتحانی ----- ۱۲۸

درس ۱۱ | تاریخ ادبیات قرن‌های ۱۲ و ۱۳

- درس نامک ۱: دوره بازگشت ----- ۱۰
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۱۳
- درس نامک ۲: دوره بیداری ----- ۱۳
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۵
- درس نامک ۳: شعر دوره بیداری ----- ۱۵
- سؤال‌های امتحانی درس نامک سوم ----- ۱۷
- درس نامک ۴: نثر فارسی در قرن‌های ۱۲ و ۱۳ ----- ۱۷
- سؤال‌های امتحانی درس نامک چهارم ----- ۲۰
- درس نامک ۵: نهایی جات درس اول ----- ۲۰
- سؤال‌های امتحانی ----- ۲۴

درس ۳ | مراعات نظیر، تلمیح و تضمین

- درس نامک ۱: مراعات نظیر (تناسب) ----- ۵۲
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۵۴
- درس نامک ۲: تلمیح ----- ۵۵
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۵۷
- درس نامک ۳: تضمین ----- ۵۷
- سؤال‌های امتحانی درس نامک سوم ----- ۵۹
- درس نامک ۴: نهایی جات درس سوم ----- ۵۹
- سؤال‌های امتحانی ----- ۷۱

درس ۵ | اختیارات شاعری (۱): زبانی

- درس نامک ۱: مفهوم اختیارات شاعری و انواع آن + حذف همزه ----- ۹۴
- سؤال‌های امتحانی درس نامک اول ----- ۹۶
- درس نامک ۲: اختیارات زبانی، تغییر کمیت مصوّت‌ها ----- ۹۷
- سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۰۱
- درس نامک ۳: نهایی جات درس پنجم ----- ۱۰۲
- سؤال‌های امتحانی ----- ۱۰۸

درس | ۸ | اختیارات شاعری (۲): وزنی

درس نامک ۱: مفهوم اختیارات وزنی - هجای پایان مصرع - تبدیل

«فعلاتن» به «فاعلاتن» ----- ۱۶۰

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۱۶۴

درس نامک ۲: ابدال ----- ۱۶۴

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۶۷

درس نامک ۳: قلب ----- ۱۶۸

سؤال های امتحانی درس نامک سوم ----- ۱۷۲

درس نامک ۴: نهایی جات درس هشتم ----- ۱۷۲

سؤال های امتحانی ----- ۱۷۷

درس | ۷ | تاریخ ادبیات قرن چهاردهم

درس نامک ۱: دوره معاصر تا (پیش از) انقلاب اسلامی ----- ۱۳۴

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۱۳۸

درس نامک ۲: نثر دوره معاصر (تا پیش از انقلاب اسلامی) ----- ۱۳۹

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۴۱

درس نامک ۳: دوره انقلاب اسلامی ----- ۱۴۲

سؤال های امتحانی درس نامک سوم ----- ۱۴۷

درس نامک ۴: نهایی جات درس هفتم ----- ۱۴۸

سؤال های امتحانی ----- ۱۵۴

درس | ۹ | اغراق، ایهام و ایهام تناسب

درس نامک ۱: اغراق ----- ۱۸۱

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۱۸۲

درس نامک ۲: ایهام ----- ۱۸۳

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۱۸۴

درس نامک ۳: ایهام تناسب ----- ۱۸۵

سؤال های امتحانی درس نامک سوم ----- ۱۸۶

درس نامک ۴: نهایی جات درس نهم ----- ۱۸۷

سؤال های امتحانی ----- ۱۹۳

درس | ۱۰ | سبک شناسی دوره معاصر و انقلاب اسلامی

درس نامک ۱: ادبیات معاصر تا انقلاب اسلامی ----- ۱۹۷

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۲۰۱

درس نامک ۲: سبک شناسی ادبیات دوره انقلاب اسلامی ----- ۲۰۲

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۲۰۶

درس نامک ۳: نهایی جات درس دهم ----- ۲۰۷

سؤال های امتحانی ----- ۲۱۲

درس | ۱۱ | وزن در شعر نیمایی - نام گذاری وزن ها

درس نامک ۱: وزن در شعر نیمایی ----- ۲۲۱

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۲۲۵

درس نامک ۲: نام گذاری وزن ها ----- ۲۲۶

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۲۲۸

درس نامک ۳: نهایی جات درس یازدهم ----- ۲۲۹

سؤال های امتحانی ----- ۲۳۴

درس | ۱۲ | حسن تعلیل، حس آمیزی و اسلوب معادله

درس نامک ۱: حسن تعلیل ----- ۲۳۸

سؤال های امتحانی درس نامک اول ----- ۲۴۰

درس نامک ۲: حس آمیزی ----- ۲۴۰

سؤال های امتحانی درس نامک دوم ----- ۲۴۱

درس نامک ۳: اسلوب معادله ----- ۲۴۲

سؤال های امتحانی درس نامک سوم ----- ۲۴۴

درس نامک ۴: نهایی جات درس دوازدهم ----- ۲۴۵

سؤال های امتحانی ----- ۲۵۵

پاسخ های تشریحی

پاسخ نامه تشریحی درس ۷ ----- ۲۸۵

پاسخ نامه تشریحی درس ۸ ----- ۲۸۷

پاسخ نامه تشریحی درس ۹ ----- ۲۹۳

پاسخ نامه تشریحی درس ۱۰ ----- ۲۹۵

پاسخ نامه تشریحی درس ۱۱ ----- ۲۹۷

پاسخ نامه تشریحی درس ۱۲ ----- ۳۰۲

پاسخ نامه تشریحی درس ۱ ----- ۲۶۰

پاسخ نامه تشریحی درس ۲ ----- ۲۶۲

پاسخ نامه تشریحی درس ۳ ----- ۲۷۱

پاسخ نامه تشریحی درس ۴ ----- ۲۷۳

پاسخ نامه تشریحی درس ۵ ----- ۲۷۵

پاسخ نامه تشریحی درس ۶ ----- ۲۸۲

آشنایی با ماجرای بیست علوم و فنون دوازدهم خیلی سبز

یک اسکن، همه چیز در دسترس

اول از همه باید فعال سازی پنل کتاب رو انجام بدی تا به همه محتواها و امکانات دسترسی داشته باشی.

گام سوم

کد اسکرچ رو بعد از خراشیدن، ثبت و فعال سازی کنی. (فقط برای بار اول)

گام دوم

با شماره موبایل وارد بشی.

گام اول

فقط کافیه QR Code کتاب رو اسکن کنی!

حالا بریم ببینیم با فعال شدن پنل کتاب چیا گیرمون میاد!

نسخه دیجیتال کتاب، کتابخوان خیلی سبز

با خرید نسخه چاپی این کتاب، نسخه دیجیتال اون هم در اختیار شما قرار می‌گیره تا بتونید در هر زمان و مکانی به محتوای کتاب دسترسی داشته باشید. کتابخوان دیجیتال خیلی سبز به شما این امکان رو می‌ده که متناسب با سبک مطالعه خودتون، از امکانات متنوعش استفاده کنید.

امکان مطالعه در هر دستگاهی

یادداشت کردن

هایلایت کردن و علامت گذاری

PDF Reader

همایش ویژه شب امتحان

همه دانش آموزها در هر سطحی که هستن، قبل از امتحان‌های نهایی (یا نوبت اول) نیاز دارن که یه معلم حرفه‌ای کار رو براشون جمع کنه! جواب این نیاز چیزی نیست جز همایش‌های شب امتحان خیلی سبز که ویژگی‌های زیر رو دارن:

- تدریس شده توسط بهترین دبیران
- مرور کاربردی ویژه امتحان نهایی
- تحلیل امتحان‌های نهایی سال‌های اخیر
- بررسی تمام نکات مهم و پرتکرار
- نکات مشاوره‌ای و پیش‌بینی سؤالات امتحان نهایی
- آموزش تشریحی نویسی

۴

کلاس‌های ویدئویی کامل

خیلی از دانش‌آموزها نیاز دارند که به معلم حرفه‌ای مطالب رو بهشون درس بده. به همین خاطر ما تصمیم گرفتیم که به همراه این کتاب، به شما کلاس‌های ویدئویی هدیه بدیم تا از این نظر هم هیچ نگرانی‌ای نداشته باشید.

۵

فایل‌ها و Pdf های تکمیلی

امتحان‌های نهایی، خلاصه‌درس‌های موضوعی و ... تنها بخشی از محتواهای افزوده این کتابه که کم‌کم براتون روی پنل کتاب آپلود می‌شه!

۶

نمونه سؤال‌های آزمون تشریحی خیلی سبز

آزمون‌های تشریحی خیلی سبز، پرمخاطب‌ترین آزمون‌های آزمایشی در کشور هستن! این آزمون‌ها با کیفیت‌ترین و شبیه‌ترین سؤال‌ها به امتحان‌های نهایی رو دارن و ما آرشو این آزمون‌ها رو براتون در پنل کتاب قرار دادیم.

حالا بریم ببینیم داخل کتاب چه خبره!

ساختار کتاب اصلی در یک نگاه

۷

کتاب اصلی

پاسخ‌نامه تشریحی

درس ۱۲

درس ۲

درس ۱

سؤالات امتحانی

درس‌نامه آخر: نهایی جات

سؤالات امتحانی درس‌نامه ۲

درس‌نامه ۲

سؤالات امتحانی درس‌نامه ۱

درس‌نامه ۱

هر درس، بنا به محتوای آن به چند بخش کوچک‌تر تقسیم شده و هر بخش در قالب یک «درس‌نامه» ارائه می‌شود.

مفیدنامه

کتاب‌نامه

حالا تو بگو

از نهایی چه خبر

می‌خواهی بیشتر بدونی

تیپ‌بندی شده و سطح‌بندی شده

سؤالات «سرقت از فارسی»

«سرقت از کنکور» برای آمادگی بیشتر

سؤال‌های ستاره‌دار

بدون علامت برای تمرین بیشتر

سؤال‌های هجده پلاس

شامل پاسخ خودارزیابی‌ها

کارگاه‌های تحلیل فصل

جدول تحلیل قلمروهای سه‌گانه ابیات درس

مطالب کارآمد برای پاسخ‌گویی به سؤالات امتحان نهایی

در هر درس

معرفی کادرها و آیکون‌های درس‌نامه

ابتدای هر درس، یک کادر داریم که توی این کادر، اول درس رو بهت معرفی می‌کنیم. بعدش یه سری مطالب مشاوره‌ای بهت می‌گیم شامل این‌که از اون درس، توی امتحان نهایی چه جوری سؤال مطرح می‌شه، کجاها درس مهم‌تره، قلق‌های خوندنش چیه و ... در انتهای این کادر هم یه جدول برات کشیدیم که مشخص کرده توی ۶ تا امتحان نهایی اخیر، از اون درس چند نمره سؤال اومده و بارم سؤالات چه جوری بوده. تازه اگه سؤالی از ابیات اون درس بوده ولی مرتبط به یه موضوع دیگه (مثلاً درس مربوط به مبحث عروض بوده، ولی از بیت‌هاش سؤال آرایه طرح شده) توی ستون‌های دیگه همون جدول بهش اشاره کردیم.

مفیدنامه

می‌دونید که توی امتحان نهایی، مطالب کتاب درسی خیلی مهم هستن و یه جاهایی بهتره که دقیقاً خود متن کتاب رو، با همون کلمات و همون طرز بیان، بلد باشید. این جور جاها متن کتاب درسی رو دقیقاً توی یه کادر مجزا آوردیم و توضیحاتش رو بعد از کادر نوشتیم.

کتاب‌نامه

یکی از مهم‌ترین سؤالاتی که ممکنه حین خوندن یه درس برات پیش بیاد اینه که: «خب، حالا از این مطلب توی امتحان چه جوری سؤال می‌دن؟» این کادر دقیقاً واسه جواب همین سؤاله. تیپ‌های مختلف طراحی سؤال از یه مبحث رو بهتون معرفی می‌کنه و یکی دو تا مثال از سؤالات امتحان نهایی هم براتون میاره و حل می‌کنه.

از نهایی چه خبر؟

این کادر رو ممکنه یک یا چند بار توی هر درس‌نامه ببینی. توی این کادر چند تا سؤال وجود داره که اولاً شبیه یه چک‌لیسته تا با حل‌کردنش متوجه بشی مطالب قبل رو خوب فهمیدی یا نه. ثانیاً سؤالاتش جوری طراحی شدن که مثل یه پل، سطح آموزشی درس‌نامه رو به سطح سنجشی سؤالات امتحانی پایان هر درس‌نامه وصل کنن.

حالات و بگو

بعضی از مطالب رو که بالاتر از سطح کتاب و امتحان نهایی هستن، ولی یادگیری مطالب رو براتون آسون‌تر یا کامل‌تر می‌کنن، توی این کادر میاریم.

می‌خواهی بیشتر بدونی؟

در انتهای هر درس و قبل از سؤالات امتحانی، یه کادر در قالب درس‌نامه می‌بینی به نام «نهایی جات» که پره از مطالب کاربردی واسه امتحان نهایی. از پاسخ خودارزیابی‌ها و کارگاه‌های تحلیل فصل بگیر، تا جداول تحلیل قلمروهای زبانی و ادبی و فکری تمام ابیاتی که توی هر درس اومدن. علاوه بر این‌ها کلی مطلب جورواجور دیگه هم توی این درس‌نامه هست که خیلی به کارت میاد: تحلیل ابیات مهم کتاب فارسی برای درسای آرایه، جدول‌های خلاصه‌نویسی و موضوعی برای درسای تاریخ ادبیاتی، جدول وزن‌های رایج برای درس‌های عروضی، متن‌های مهم کتاب فارسی برای سؤالات سبک‌شناسی و تحلیل نظم و نثر و ...

نهایی جات

کاربرد این آیکون‌ها، از روی اسمشون کاملاً مشخصه. از این‌ها هم توی درس‌نامه‌ها مون زیاد داریم و لازمه موقع دیدن هر کدومشون، با تمرکز بیشتر اون مطلب رو بخونید.

توجه! نکته

حواستون باشه

قافه نشه!

معرفی آیکون‌های بخش سؤال‌های امتحانی کتاب اصلی

اول به این نکته توجه کنید که سؤال‌های امتحانی این کتاب، برای هر درسی، دو بخش دارد: بخش اول سؤال‌های امتحانی، بعد از هر درس نامک که موضوعشون فقط از همون درس نامک، تعدادشون کم‌تره و بهتره بلافاصله بعد از خوندن هر درس نامک، ابتدا این سؤال‌ها رو حل کنید.

بخش دوم سؤال‌های امتحانی، آخر هر درسه که شامل تمام موضوعات درس (همه درس نامک‌ها) می‌شه، تعدادشون خیلی بیشتره و تیپ‌بندی شدن. برای رسیدن به تسلط کامل روی درس، حتماً به این سؤالات توجه کامل داشته باشید. حالا بریم سراغ آیکون‌هایی که توی سؤالات می‌بینی:

انواع و اقسام تیپ‌های سؤال‌ی که ممکنه توی امتحان نهایی ببینی رو توی سؤالات آوردیم و سؤالات هر تیپ رو با آیکون مخصوص خودش طبقه‌بندی کردیم.

درست/ نادرست
جای خالی
کمانکی
چندگزینه‌ای
کشف ارتباط
تشریحی

در اصل، سؤالات امتحان نهایی (جز بخش تحلیل نظم و نثر) باید از ابیات کتاب علوم و فنون ادبی باشن، اما سابقه داشته که گاهی از ابیات کتاب فارسی هم سؤال طرح شده. اگر توی درسی حس کردیم که ممکنه ابیات سؤال خیزی در کتاب فارسی هم وجود داشته باشه، در یه بخش مجزا، سؤالاتی رو با این عنوان آوردیم.

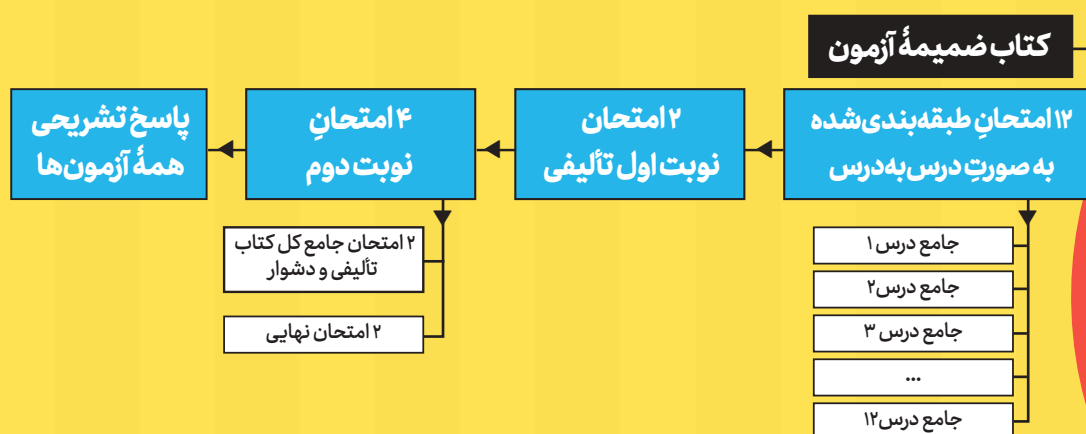
سؤالات کنکور، معمولاً سخت‌تر از سؤالات امتحان نهایی هستن. برای دانش‌آموزایی که می‌خوان توی هر درس سؤالات فراتر از سطح امتحان نهایی هم ببینن، به تعداد از سؤال‌های کنکورهای سال‌های قبل رو به صورت یه فایل در پل کتاب قرار دادیم که برای دانلود اون‌ها می‌تونید QR Code کتاب رو اسکن کنید.

■ علاوه بر تیپ‌بندی سؤال‌ها، اون‌ها رو براتون به صورت زیر سطح‌بندی هم کردیم:

آیکون	معرفی	توصیه
 (۴۰ سؤال ستاره‌دار)	حداقل چیزی که یه دانش‌آموز باید برای امتحان نهایی بلد باشه!	اگه حال داری یا نداری، ضعیف هستی یا قوی، در هر صورت سؤال‌های رو حتماً یاد بگیر.
 (سؤال‌های بدون علامت)	این سؤال‌ها برای تثبیت یک ایده آموزشی طراحی شدن.	بعد از سؤال‌های ستاره‌دار برای تمرین بیشتر سؤال‌های بدون علامت رو حل کنید.
 (۹۷ سؤال هجده پلاس)	این سؤال‌ها سختن. اگه به کم‌تر از ۲۰ راضی نمی‌شی، برو سراغ سؤال‌ها.	اگه به اندازه کافی تسلط پیدا کرده باشی، می‌تونی بری سراغ ها!

۱۰ ساختار کتاب ضمیمه آزمون در یک نگاه

همون طور که می‌بینین همراه با این کتاب یه جلد ضمیمه آزمون هم هدیه گرفتین! این کتاب شامل ۱۸ آزمون و ساختارش به صورت زیر است:

دَرِسْتَامَه وَ سَوَّالَاتِ إِمْتِحَانِ

تاریخ ادبیات قرن‌های ۱۲ و ۱۳ (دوره بازگشت و بیداری)

۱

مفیدنامه

معرفی: توی پایه‌دهم و یازدهم، با تاریخ ادبیات فارسی از دوران پیش از اسلام آشنا شدی و دوره به دوره اومدی جلو تا رسیدی به سبک هندی. یکی دو قدم دیگه راه داری تا بررسی به ادبیات همین دوره زمونه (معاصر). این یکی دو قدم رو، توی کتاب دوازدهم برمی داری. درس ۱، ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم رو بهت معرفی می‌کنه.

مشاوره: توی درس‌های تاریخ ادبیات، توجه به متن کتاب درسی خیلی خیلی مهمه، در این حد که گاهی جمله‌بندی یا دقیقاً خود کلمه‌ها و اصطلاحات به کاررفته در کتاب درسی (و نه کلمات مترادف یا نزدیک) در رسیدن به پاسخ صحیح مؤثرن. ما به جاهایی که لازم بوده، متن کتاب درسی رو عیناً آوردیم و توضیحات تکمیلی رو جداگانه نوشتیم. پس خط به خط، جمله به جمله و گاهی حتی کلمه به کلمه متن رو خوب خوب یاد بگیرین. توی مباحث دوره بازگشت، مطالب جدید خیلی زیاد نیستن. اما مطالب مربوط به دوره بیداری همه شون جدیدن و باید ریز و جزئی بهشون دقت کنین، ضمن این که سعی کنین به برداشت و تصویر ذهنی کلی هم از حال و هوای اون دوره به دست بیارین و بفهمین مردم اون زمان (مخصوصاً شاعرا) بیشتر چیا براشون مهم بوده. به نگاهی هم به سهم این درس توی آزمون‌های نهایی چند سال اخیر داشته باشین.

امتحان	مبحث	تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی	موسیقی شعر	زیبایی‌شناسی	نقد و تحلیل نظم و نثر
دی ۱۴۰۳		۰ / ۷۵ (۳×۰ / ۲۵)			۱
خرداد ۱۴۰۳		۱ (۴×۰ / ۲۵)			
شهریور ۱۴۰۳		۱ (۴×۰ / ۲۵)			
دی ۱۴۰۴		۱ (۴×۰ / ۲۵)			۱
خرداد ۱۴۰۴		۱ (۴×۰ / ۲۵)			۱ / ۵ (۰ / ۵ + ۱)
شهریور ۱۴۰۴					۱ / ۵ (۰ / ۵ + ۱)

دوره بازگشت

۱

درس نامک

یادآور: سبک‌های شعر و نثر فارسی را به طور کلی می‌توان در قالب شکل زیر خلاصه کرد:

دوران پیش از اسلام «سبک خراسانی» «سبک عراقی» «سبک هندی» «دوره بازگشت و بیداری» «دوره معاصر و انقلاب اسلامی»

از صفویه تا قاجاریه!

سال گذشته، تا سبک هندی در دوران صفوی اومدیم جلو. بریم ببینیم بعد از صفویه چه خبر بوده.

کتاب‌نامه

از انقراض دولت صفویه تا آغاز سلطنت فتحعلی‌شاه قاجار، یعنی در دوران حکومت‌های افشاریه، زندیه و ابتدای دوره قاجار، رشد و شکوفایی قابل توجهی در تاریخ ادبیات ایران دیده نمی‌شود. در این دوره شاعران از سبک هندی روی برگردانده‌اند اما هنوز تأثیراتی از آن سبک و نیز مکتب وقوع در آثارشان مشاهده می‌شود. مشتاق اصفهانی در زمان نادرشاه و کریم‌خان زند، با همراهی چند تن دیگر از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد.

۱- گاهی ممکنه به درس، موضوعش به چیزی باشه (مثلاً عروض)، ولی از ابیاتی که توی اون درس یا توی خودارزیابیش هست، سؤالی با موضوع دیگه (مثلاً آرایه) طرح شده باشه. توی جدول‌های ابتدای درس، هر سؤالی که از ابیات اون درس یا خودارزیابیش طرح شده باشه رو به تفکیک موضوع آوردیم.

پس یادتون باشه که بعد از حکومت صفوی و سبک هندی، دیگه تقریباً اتفاق مهمی توی ادبیات ایران نیفتاده و فُبری نبوده تا دوران قاجار. توی این بخش از متن، اسم به انجمن ادبی مهم هم اومد.

انجمن ادبی اصفهان ← چه کسی تأسیس کرد؟ ← مشتاق اصفهانی به همراه چند تن دیگر از ادیبان
← چه زمانی تأسیس شد؟ ← در زمان نادرشاه و کریم خان زند

دوران قاجار

■ با روی کار آمدن سلسله قاجار و تثبیت حکومت مرکزی در ایران چي شد؟ ← بازگشت به شیوه و الگوی گذشتگان در ادبیات پررونق تر از گذشته بود.

در این دوران، دو انجمن ادبی مهم فعالیت داشتند:

■ انجمن ادبی نشاط ← چه کسی تأسیس کرد؟ ← عبدالوهاب نشاط

← رئیسش کی بود؟ ← فتحعلی شاه

← کجا تشکیل شد؟ ← تهران

■ انجمن ادبی خاقان

← هدفش چی بود؟ ← رهایی بخشیدن شعر فارسی از تباهی و انحطاط اواخر دوره صفوی و دوره های بعد از آن

← برای این هدف چه کردند؟ ← راهی جز تقلید آثار پیشینیان در پیش نگرفتند و به همین خاطر شعر را به دوران گذشته بازگرداندند و موجب پیدایش «سبک بازگشت» شدند.

■ سبک بازگشت را می توان حد واسط سبک هندی و سبک دوره بعد، یعنی دوره بیداری دانست.

کتاب نامه

در ایجاد نهضت بازگشت ادبی عوامل زیر تأثیر داشتند:

۱ تاراج کتابخانه اصفهان سبب شد تعدادی از کتاب های کتابخانه سلطنتی به دست مردم افتد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود؛

معلول

علت

۲ توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان؛

۳ تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری.

ادیبان این دوره، دیدن که ادبیات فارسی از اواخر دوران صفوی دیگه افست کرده و باید به کاری براش کرد. حالا چی کار کردن؟ گفتن برگردیم به سبک های قبل از دوران صفوی (عراقی و خراسانی) و از اونا تقلید کنیم.

کتاب نامه

شاعران دوره بازگشت به سبب فقر فرهنگی جامعه و سستی و رخوت حاکم بر ادبیات، به پیروی از اسلوب های کهن پرداختند و در سطوح زبانی، ادبی و

معلول

علت

فکری سبک خراسانی و عراقی را مورد توجه قرار دادند؛ به طوری که زبان، تخیل و اندیشه در این سبک، تکرار شنیده هاست.

شاعران دوره بازگشت

■ هاتف اصفهانی، از معروف ترین شاعران این عهد است.

شاعران دوره بازگشت دو گروه مهم داشتند

گروهی به قصیده سرایی به سبک شاعران خراسانی و سلجوقی پرداختند ← از جمله افراد این گروه: صبا کاشانی، قآنی شیرازی، سروش اصفهانی (سرواژه «قصص») رو به خاطر بسپار، ق ← قآنی، ص ← صبا، س ← سروش

گروه دیگر، غزل سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی را پیش گرفتند ← شاعرانی مانند: نشاط اصفهانی، فروغی بسطامی، مجمر اصفهانی (سرواژه «نغم») رو یادت نره، ن ← نشاط، ف ← فروغی، م ← مجمر

فب به سؤال! این شاعر که فقط سبک قدیمی ها رو تقلید کردن، اهمیت کارشون (یا به طور کلی اهمیت سبک بازگشت) چیه؟

کتاب نامه

هر چند شاعران این دوره باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند، اما از این جهت اهمیت دارند که توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشند. اگر این نهضت به پا نشده بود، چه بسا زبان فاخر شعر فارسی دچار سستی و ضعف بیشتری می شد.

دو تن از شاعران دوره بازگشت

نام کامل	ویژگی‌ها	قالب‌های شعری	آثار
فتحعلی خان صبای کاشانی	پرچمدار بازگشت ادبی شاخص‌ترین شاعر این دوره	مثنوی، قصیده، غزل	خداوندنامه (حماسه‌ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر ﷺ و دلیری‌های حضرت علی علیه السلام) گلشن صبا (به تقلید از بوستان سعدی) تقلید از بوستانه، پس قالبش مثنویه!
نمونه‌ای از اشعار او: به نام خداوند بینش نگار / خردآفرین، آفرینش نگار			

صبای کاشانی

نام کامل	ویژگی‌ها	قالب‌های شعری	آثار
میرزا عبدالوهاب نشاط	در نظم و نثر فارسی مهارت داشت.	اگرچه قصاید بلندی دارد، به ویژه از نظر غزل سرایی در بین هم‌روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است.	گنجینه نشاط (مجموعه آثار منظوم و منثور او)
نمونه اشعار (سرآغاز یکی از سروده‌های او): هوای خود چو نهادم، رضای او چو گزیدم / جهان و هر چه در او، جز به کام خویش ندیدم			

نشاط اصفهانی

قایم نشه! این چهار تا شاعر رو به دلیل تشابه اسمی، اشتباه نگیرید:

سروش اصفهانی ← از شاعران مکتب بازگشت که به سبک خراسانی و سلجوقی قصیده می‌سرود.

نشاط اصفهانی و مجمر اصفهانی ← از شاعران مکتب بازگشت که به سبک عراقی غزل می‌سرودند.

مشتاق اصفهانی ← مؤسس انجمن ادبی اصفهان

این دو تا توصیف رو هم با هم قاطی نکنید:

هاتف اصفهانی ← از معروف‌ترین شاعران دوره بازگشت

صبای کاشانی ← شاخص‌ترین شاعر دوره بازگشت

حالا توبگو

۱- سروش اصفهانی با همراهی چند تن از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد.	☐ درست	☐ نادرست
۲- کدام انجمن، در زمان نادرشاه و کریم خان فعالیت می‌کرد؟	الف) انجمن ادبی اصفهان	ب) انجمن ادبی نشاط
۳- تاراج کتابخانه اصفهان و تضعیف ایران پس از شکست از روسیه تزاری، مقدمه چه اتفاقی در ادبیات فارسی شد؟	الف) ضعف و انحطاط ادبی	ب) نهضت بازگشت
۴- قآنی شیرازی جزء کدام گروه از شاعران دوره بازگشت بود؟		
۵- کدام شاعران دوره بازگشت، از سبک حافظ و سعدی تقلید می‌کردند؟ (ذکر دو نام کافی است.)		
پاسخ: ۱ نادرست؛ سروش × مشتاق ✓ ۲ گزینه «الف» ۳ گزینه «ب» ۴ شاعرانی که به سبک خراسانی و سلجوقی، قصیده سرایی می‌کردند.		
۵ فروغی بسطامی، مجمر اصفهانی		

از نهایی چه خبر؟

همین جا چندتا سؤال پشت سر هم از نمونه‌های امتحان نهایی ببینید تا هم از تیپ‌های مختلف سؤال (صحیح و غلط، جای خالی و ...) یه ذهنیتی پیدا کنید، هم ببینید که گاهی کوچک‌ترین کلمات یا یه فعل ساده هم می‌تونن موضوع سؤال باشن.	
۱- از انقراض دولت صفویه تا آغاز سلطنت فتحعلی شاه قاجار، رشد قابل توجهی در ادبیات ایران دیده می‌شود. (۵/۲۵)	☐ درست
۲- صبای کاشانی پرچمدار بازگشت ادبی است. از آثار او می‌توان به اشاره کرد. (۵/۲۵)	☐ نادرست (دی ۱۴۰۲)
۳- صبای کاشانی یکی از آثار خود را به نام به تقلید از بوستان سعدی در قالب شعری سرود. (۵/۲۵)	الف) منشآت
۴- انجمن ادبی خاقان، برای رسیدن به هدف رهایی بخشیدن شعر فارسی از تباهی و انحطاط اواخر دوره صفوی و دوره‌های بعد از آن، چه راهی را در پیش گرفتند؟ (۵/۲۵)	ب) خداوندنامه (خرداد ۱۴۰۰)
پاسخ: ۱ نادرست (دیده نمی‌شود) ۲ گزینه «ب» ۳ گلشن صبا ۴ از آثار پیشینیان تقلید کردند (و به همین خاطر، شعر را به دوران گذشته بازگرداندند).	

سؤال‌های امتحانی درس نامک اول

■ درستی یا نادرستی عبارت زیر را تعیین کنید.

۱- انجمن ادبی خاقان برخلاف انجمن ادبی نشاط هم‌زمان با انجمن ادبی اصفهان تشکیل شد.

■ جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۲- مؤسس انجمن ادبی نشاط، بود.

۳- زبان، تخیل و اندیشه در سبک تکرار شنیده‌هاست. هاتف اصفهانی از معروف‌ترین شاعران این عهد است.

۴- سبک بازگشت، حد واسط سبک و سبک دوره است.

۵- هدف انجمن ادبی خاقان، رهایی شعر فارسی از تباهی و انحطاط اواخر دوره و بعد از آن بود.

■ پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۶- در دوره بازگشت، افرادی مانند صباي کاشانی، قآنی شیرازی و (مجموعه اصفهانی / سروش اصفهانی)، به تقلید از شاعران سبک (عراقی / خراسانی) و سلجوقی، پرداختند.

■ گزینه درست را انتخاب کنید.

۷- کدام گزینه درباره نشاط اصفهانی، نادرست است؟

(۱) بیت «هوای خود چو نهادم، رضای او چو گزیدم / جهان و هر چه در او، جز به کام خویش ندیدم» سروده اوست.

(۲) حماسه مذهبی خداوندنامه از آثار اوست. شاخص‌ترین شاعر دوره بازگشت است.

(۳) در نظم و نثر فارسی مهارت داشت. هرچند قصاید بلندی دارد، از نظر غزل‌سرایی در بین هم‌روزگاران خود تا حدی کم‌نظیر است.

■ به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۸- در متن زیر، یک واژه نادرست به کار رفته است. درست آن را بنویسید.

با روی کار آمدن سلسله صفویه و تثبیت حکومت مرکزی در ایران، بازگشت به شیوه و الگوی گذشتگان در ادبیات، پروتق‌تر از گذشته بود.

۹- پیامد پیروی از شاعران سبک کهن، در دوره بازگشت چه بود؟

۱۰- انجمن ادبی خاقان در کجا فعالیت می‌کرد؟

دوره بیداری (زمینه‌های اجتماعی و وضعیت عمومی ادبیات) بازم دوران قاجار

۲

درس نامک

کتاب‌نامه

سفرهای شاهان قاجار به فرنگ، موجب آشنایی آنان با تحولات جهانی شد. در پی آن، تحصیل‌کردگان و روشن‌فکران ایران، هم‌گام با تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، بیداری جامعه ایرانی را سرعت بخشیدند. در کنار اندیشه‌های روشن‌فکران داخلی و خارجی، انتشار افکار آزادی‌خواهانه و تحولات سیاسی و اجتماعی در ایران و جهان، کشور به سوی تحولی بزرگ سوق داده شد که روی به نوآوری و نوگرایی داشت؛ به این ترتیب در ایران حرکتی ایجاد شد که هم ضد استبداد و هم ضد استعمار بود. در نهایت، به صدور فرمان مشروطیت با امضای مظفرالدین‌شاه در سال ۱۳۲۴ هـ. ق. انجامید.

موارد ۱ تا ۳، ویژگی‌های فکری شعر دوره بازگشت بودن.

این پاراگراف فیلی مهم و پر نکته‌ست، هواس‌ت باشه بهوش. اگر هم دوس داشتی یه کم عمیق‌تر تملیش کنی، گذر بعدی رو ببین.

می‌خواهی بیشتر بدونی؟

دیگه تقریباً همه می‌دونن که اوضاع ایران توی دوره قاجار، از لحاظ اقتصادی و سیاسی و نظامی و ... اصلاً جالب نبود. این نابسامانی اوضاع و عقب‌موندگی مملکت، ذهن خیلی از متفکران، مثلاً ادبا و مشغول کرده بود. مثلاً به این فکر کردن که باید مفاهیم جدید و دغدغه‌های اجتماعی و سیاسی مردم رو توی شعرها منعکس کنن. برای همین، بیشتر از این که به وجود صنایع ادبی و آرایه‌های مختلف و زیبایی‌های فنی شعر توجه کنن، به محتوای شعر توجه کردن که بازگوکننده مسائل و مشکلات مردم باشه. اینا باعث شد از سبک بازگشت که شیوه قدیمی‌ای بود و به کار مسائل و دغدغه‌های اون روز نمی‌اومد، فاصله بگیرن.

برای تحلیل و فهمیدن شعر دوره بیداری، توجه به مسائل اجتماعی و اتفاقات فرهنگی اون دوران فیلی مهمه. به گذر بعدی دقت کنید.

کتاب‌نامه

سفرهای شاهان قاجار به فرنگ، موجب آشنایی آنان با تحولات جهانی شد. در پی آن، تحصیل‌کردگان و روشن‌فکران ایران، هم‌گام با تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، بیداری جامعه ایرانی را سرعت بخشیدند. در کنار اندیشه‌های روشن‌فکران داخلی و خارجی، انتشار افکار آزادی‌خواهانه و تحولات سیاسی و اجتماعی در ایران و جهان، کشور به سوی تحولی بزرگ سوق داده شد که روی به نوآوری و نوگرایی داشت؛ به این ترتیب در ایران حرکتی ایجاد شد که هم ضد استبداد و هم ضد استعمار بود. در نهایت، به صدور فرمان مشروطیت با امضای مظفرالدین‌شاه در سال ۱۳۲۴ هـ. ق. انجامید.

هالا شاید براتون وایلب شده باشه که یهو چی شد این قدر آرما حساس شدن به اوضاع اجتماعی و فکر عقب‌مونگی مملکت افتادن و داستان بیداری جامعه پیش اومد. بعضی از مهم‌ترین دلایلش توی کار بعدی اومده، فوب دل بده بهوش؛

کتاب‌نامه

- عوامل زیر در بیداری جامعه مؤثر بودند:
۱. تأثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس؛ (این مورد رو با «تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری» که از عوامل نهفت بازگشت ادبی بود اشتباه نگیری)؛
 ۲. توجه مردم به واقعیت‌ها و امکانات فنی دنیای جدید؛
 ۳. کوشش‌های عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی‌شاه، در روی آوردن به دانش و فنون نوین؛
 ۴. اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل؛
 ۵. رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی؛
 ۶. تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر و آموزش دانش‌های نوین در آن.

وضعیت عمومی زبان و ادبیات

درباره وضعیت شعر و نثر و شاعران و نویسندگان دوره بیداری، در درس نامک‌های بعد مفصل صحبت می‌کنیم، اما فعلاً برای این‌که یک تصور کلی از فضای ادبیات در آن دوره پیدا کنید، به توضیحات زیر دقت کنید:

■ در دوره بیداری، شعرای آزادی‌خواه و گروهی از روشنفکران به نقد شرایط موجود پرداختند **در نتیجه** فصل جدیدی در ادبیات فارسی پدید آمد. از جمله این افراد: ملک‌الشعرا بهار، نسیم شمال، میرزا فتحعلی آخوندزاده، عبدالرحیم طالبوف و میرزا آقاخان کرمانی بودند. نقدهای آنان، با مخالفت دولت همراه بود.

■ به این نوع از ادبیات که گویای اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آن روزگار است، «ادبیات بیداری» یا «ادبیات مشروطه» گفته‌اند.

مهم‌ترین موضوعات مورد توجه در ادبیات بیداری

مفاهیمی نو که ادبیات بیداری با ظهور آن‌ها شکل گرفت:	آزادی، وطن، قانون‌خواهی، مبارزه با استبداد و استعمار
مفاهیمی که در جایگاه بعدی قرار داشتند:	حقوق اجتماعی، برانگیختن احساسات ملی و میهنی، توجه به فراگیری علوم جدید، پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی، انتقاد از نابسامانی‌ها، نفی عقاید خرافی در جامعه، سخن از حقوق زنان

قافه نشه! در این جدول، ابتدا موضوعات اصلی ادبیات دوره بیداری گفته شد، سپس موضوعاتی که در جایگاه بعدی قرار داشتند. حواستان باشد که هر موضوع، مربوط به کدام جایگاه است.

حالاتوبگو

۱- کدام اتفاق از اواسط دوران قاجار شروع شد؟

الف) ورود اصطلاحات و لغات غربی در شعر (ب) استقبال از شعر دوره بازگشت

۲- کدام شخص، جزء کسانی بود که در دوره بیداری به نقد شرایط موجود پرداخت؟

الف) هاتف اصفهانی (ب) عبدالرحیم طالبوف

۳- ادبیات بیداری با ظهور مفاهیمی مانند شکل گرفت.

الف) قانون‌خواهی (ب) حقوق اجتماعی

۴- توجه به موضوعاتی مانند فراگیری علوم جدید، انتقاد از نابسامانی‌ها و در جایگاه بعدی مورد توجه ادیبان دوره بیداری بود.

الف) مبارزه با استبداد و استعمار (ب) پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی

پاسخ: ۱. گزینه «الف» ۲. گزینه «ب» ۳. گزینه «الف» ۴. گزینه «ب»

از نهایی چه خبر؟

سؤال‌هایی که از این بخش‌ها میان، اگرچه تیپ‌های متنوعی دارن؛ اما همه‌شون مبتنی بر حفظ‌کردن دقیق و خطبه‌خط نکات کتاب هستن.

(شهریور ۹۹)

کدام یک از عوامل زیر بر ادبیات عصر بیداری مؤثر نبود؟ (۵/۲۵)

۱) رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی ۲) تأسیس مدرسه دارالفنون

۳) کوشش‌های عباس میرزا در روی آوردن به دانش و فنون نوین ۴) عدم توجه روشنفکران به شعر و شاعری

پاسخ: گزینه «۴»

سؤال‌های امتحانی درس نامک دوم

■ **درستی یا نادرستی عبارت زیر را تعیین کنید.**

★ ۱۱- در متن زیر کدام جمله نادرست است؟ درست آن را بنویسید.

شاعران در دورهٔ بازگشت خود را وقف مردم کردند و به صور خیال و جنبه‌های شاعرانه بیش از محتوا توجه داشتند. آنان به این نتیجه رسیده بودند که در شعر باید تغییر

(۳)

(۲)

(۱)

و دگرگونی ایجاد شود تا بتواند مسائل و پدیده‌های تازه را در خود جای دهد.

(۴)

■ **گزینهٔ درست را انتخاب کنید.**

۱۲- مدرسهٔ دارالفنون را چه کسی تأسیس کرد؟

(۱) امیرکبیر

(۲) عباس میرزا

۱۳- فرمان مشروطیت با امضای کدام شاه قاجار صادر شد؟

(۱) ناصرالدین شاه

(۲) مظفرالدین شاه

■ **به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید.**

۱۴- ادبیات بیداری با ظهور کدام مفاهیم نو شکل گرفت؟

★ ۱۵- چه عواملی در دورهٔ بازگشت، کشور را به سوی تحولی بزرگ سوق داد که روی به نوآوری و نوگرایی داشت؟

★ ۱۶- ۳ نفر از شاعران و روشنفکرانی را که در دورهٔ بیداری، به نقد شرایط موجود پرداختند، نام ببرید. موضع دولت نسبت به نقدهای آنان چه بود؟

۱۷- چه تعداد از موارد زیر، جزء عوامل مؤثر در بیداری جامعه بودند؟

«تأثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس - تاراج کتابخانهٔ اصفهان - توجه به ادبیات در دربار قاجاریه - رواج ترجمه و نشر کتاب‌های جهان اسلام - توجه مردم به واقعیت‌ها و امکانات فنی دنیای جدید»

شعر دورهٔ بیداری

۳

درس نامک

■ در این دوره، ادبیات - به ویژه شعر - برای آن‌که بتواند با تودهٔ مردم ارتباط برقرار کند - **چی کار کرد؟** - **زبان محاوره** را برگزید - **که چی بشه؟** - تا قابل فهم‌تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد.

توی درس **نامک** قبل، گفتیم که شعر بین مردم اومده بود و موضوعات میدیدی هم واردش شده بود. **زبان دورهٔ بازگشت برای ارتباط با مردم عادی و پوشش دادن این موضوعات، هم زیادی خاف بود و هم قدیمی!** بنابراین شاعران رفتن سمت **زبون خودمونی و محاوره‌ای تر**. این حرکت، باعث یه اتفاق مهم شد:

■ **نهضت ساده‌نویسی** همراه با **نهضت آزادی خواهی** شکل گرفت.

توضیح مفصل تر جمله بالا اینه که:

■ نویسندگان و شاعران مظاهر استبداد و استعمار را نقد می‌کردند **چه جور؟** - برای بیان دیدگاه خود زبان ادبی را برمی‌گزیدند.

■ شعر از نظر آنان **بیان هنرمندانهٔ واقعیات و وسیله‌ای برای بهبود زندگی** بود که - از طریق روزنامه‌ها و مطبوعات در اختیار مردم قرار می‌گرفت.

■ در عصر بیداری، شعر و ادب در پایتخت (تهران) جلوهٔ بیشتری داشت **چرا؟** - به دلیل تمرکز عمدهٔ فعالیت‌های سیاسی و مطبوعاتی در تهران.

■ حتی روزنامهٔ نسیم شمال را که سید اشرف‌الدین **کجا؟** - در رشت منتشر می‌کرد، مردم تهران بیشتر می‌خواندند.

■ بعد از تهران، تبریز از بازار سیاسی و مطبوعاتی پرونقی برخوردار بود.

برخی از شاعران دورهٔ بیداری

این‌ها قراره با کلی شاعر و زندگی و آثارشون آشنا بشید. یکی از سوال فیزترین بخش‌های این درس، همین **باس**، **فوب** به ویژگی‌های هر شاعر و آثارش دقت کنید.

نام شاعر	شرح زندگی و جایگاه او	آثار و ویژگی‌های ادبی	نمونه‌ای از اشعار
محمدتقی بهار (ملک الشعرا)	■ بازبان فارسی و ادبیات کهن آشنایی عمیقی داشت. ■ علاوه بر آن، از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت و این شناخت و توانمندی را در خدمت آزادی و وطن خواهی درآورد. ■ علاوه بر تحقیق و تدریس در دانشگاه، در حوزهٔ سیاست و روزنامه نویسی نیز فعالیت داشت.	■ او در سبک خراسانی با زبانی حماسی شعر می‌سرود. ■ از او در جایگاه شاعر و پژوهشگر، این آثار به جامانده است: تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران / سبک شناسی / تاریخ تطوّر نظم فارسی / دیوان اشعار / تصحیح‌های ارزشمند و مقالات علمی	من نگوییم که مرا از قفس آزاد کنید قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید

نام شاعر	شرح زندگی و جایگاه او	آثار و ویژگی‌های ادبی	نمونه‌ای از اشعار
ادیب الممالک فراهانی	- نام او میرزا محمدصادق امیری فراهانی بود. - بعدها از جانب مظفرالدین شاه به ادیب الممالک ملقب شد. - فعالیت اصلی اش روزنامه نگاری بود. - سردبیری روزنامه مجلس را برعهده داشت.	- شعر ادیب از زندگی سیاسی او جدا نبود. - دیوان او شامل قصاید، ترجیع‌بندها و مسمط‌هایی است که بسیاری از حوادث و اوضاع آن روزگار را بیان می‌کند. - وی در قصیده بیشتر از قالب‌های ادبی دیگر طبع آزمایی کرده است. - مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.	جنگ ننگ است در شریعت من جز پی پاس دین و حفظ وطن
سید اشرف‌الدین گیلانی	- وی به نسیم شمال مشهور بود. - او توانست با شعرهای ساده و عامیانه اش در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کند.	- شعرهای او به زبان ساده و طنزآمیز بود. - در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن شعر می‌سرود. - اشعار او در روزنامه «نسیم شمال» به چاپ می‌رسید. - این اشعار در بیداری مردم بسیار مؤثر بود. - حواست باشه: قبلاً گفتیم که روزنامه «نسیم شمال» در رشت منتشر می‌شد.	از نمونه‌های اشعار انتقادی او شعر «ای قلم» است که بابت زیر آغاز می‌شود: غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم
ایرج میرزا	در شعر وی اگرچه اندیشه‌های نوگرایانه وجود داشت، ولی جایگاه خانوادگی (او از نوادگان فتح‌علی شاه قاجار بود) و تفکرات شخصی او، مانع از آن می‌شود که در ردیف شاعران آزادی خواه مشروطه قرار گیرد.	- در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت. - در طنز، هجو و هزل چیره‌دست بود. - از شعرهای غربی نیز ترجمه‌هایی منظوم پدید آورده است که در نوع خود ابتکاری محسوب می‌شود. قطعه «قلب مادر» یکی از آن نمونه‌هاست که بیت اول آن را در ستون بعد می‌بینید.	داد معشوقه به عاشق پیغام که کند مادر تو با من جنگ
عارف قزوینی	- شاعر وطنی - از موسیقی دانان بزرگ عهد مشروطیت - عرصه هنر وی تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی‌ای بود که در برانگیختن مردم و آزادی خواهی نقش بسیار مؤثری داشت.	- شعر عارف ساده و دور از پیچیدگی بود. - او مضامین وطن دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می‌خواند. - سوز و شوری که در شعر عارف نمایان است نشونه چیه؟ نشان از دردمندی و عشق او به میهن است.	این بیت از تصنیف معروف او انتخاب شده است: از خون جوانان وطن لاله دمیده از ماتم سرو قدشان سرو خمیده
فرخی یزدی	- او را به سبب آزادی خواهی به زندان انداختند. - در دوره هفتم مجلس، نماینده مردم یزد شد؛ ولی دست از اندیشه‌های پرشور آزادی خواهانه و وطن دستانه برنداشت. - در نهایت جانفش را در راه آزادی فدا کرد.	- از شاعران شاخص این دوره است. - تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه مسعود سعد و سعدی بود. - آشنایی با سعدی طبع فرخی را شکوفا ساخت.	آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی
میرزاده عشقی	- نام او سید محمدرضا میرزاده عشقی بود. - شاعر، روزنامه نگار، نمایش نامه نویس و نظریه پرداز دوره مشروطیت - در روزنامه اش «قرن بیستم»، به افشاگری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن زمان پرداخت. - به دلیل جسارت و بی‌پروایی در بیان اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و وطن پرستانه اش، پیش از آن که به اوج شکوفایی برسد، به دست رضاخان ترور شد.	مهم‌ترین اثر عشقی نمایش نامه منظوم «ایده آل» یا «سه تابلوی مریم» است.	گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم خاک وطن چورفت، چه خاکی به سر کنم؟

از نهایی چه خبر؟

سؤالات این بخش معمولاً نام آثار و روزنامه‌ها و توضیح شرح احوال افراد است.

- شعرهای سید اشرف‌الدین گیلانی در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن، در روزنامه «قرن بیستم» چاپ می‌شد. (۰/۲۵)
☐ درست ☐ نادرست
 (خرداد ۱۴۰۱)
- هر کدام از شاعران زیر، سردبیری کدام یک از «روزنامه‌های دوره بیداری» را برعهده داشتند؟ (۰/۲۵)
 الف) ادیب الممالک فراهانی
 ب) میرزاده عشقی

۱ نادرست؛ قرن بیستم ✖ نسیم شمال ✓ ۲ الف) روزنامه مجلس ب) قرن بیستم

■ درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را تعیین کنید.

۱۸- در عصر بیداری، به دلیل تمرکز بیشتر فعالیت‌های سیاسی در تهران، شعر و ادب بیشتر به شهر تبریز منحصر می‌شد.

۱۹- در شعر ادیب‌الممالک بیشتر مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی دیده می‌شود.

■ جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

۲۰- در دوره بیداری، نهضت همراه با نهضت آزادی خواهی شکل گرفت.

★ ۲۱- ادیب‌الممالک فراهانی در قالب بیشتر از قالب‌های دیگر طبع آزمایی کرده است.

■ گزینه درست را انتخاب کنید.

۲۲- در بیت زیر از عارف قزوینی، کدام یک از مفاهیم دوره بیداری مشهود است؟

«فکری ای هم‌وطنان در ره آزادی خویش
(۱) قانون خواهی (۲) وطن (۳) آزادی
بنمایید که هر کس نکند، مثل من است»

★ ۲۳- کدام یک از گزینه‌های داده شده مربوط به سراینده بیت زیر نیست؟

«من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید
(۱) از مسائل روز جامعه آگاهی داشت و این شناخت و توانمندی را در خدمت آزادی و وطن خواهی درآورد.
(۲) شعرهای او به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن، در بیداری مردم بسیار مؤثر بود.
(۳) در سبک خراسانی با زبانی حماسی شعر می‌سرود.

۲۴- شاعر شعر «آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی / دست خود زجان شستم از برای آزادی» تحت تأثیر کدام شاعران گذشته بوده است؟ (شبه‌نهایی اردیبهشت ۱۴۰۴)

(۱) حافظ و سعدی (۲) سعدی و مسعود سعد (۳) مسعود سعد و سنایی (۴) سعدی و سنایی

■ به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید.

★ ۲۵- چرا نمی‌توان ایرج میرزا را در ردیف شاعران آزادی خواه مشروطه قرار داد؟

۲۶- این توصیف درباره چه کسی است؟ «شاعر، روزنامه‌نگار، نمایش‌نامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوران مشروطیت»

۲۷- شاعران ابیات زیر، به ترتیب، چه کسانی هستند؟

الف) گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم
ب) جنگ ننگ است در شریعت من
پ) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم
خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم
جز پی پاس دین و حفظ وطن
خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم

★ ۲۸- فرخی یزدی تحت تأثیر کدام شاعران گذشته بود؟

۲۹- مضمون و محتوا و ویژگی زبانی در این سروده «عارف قزوینی» را بنویسید.

«منم که در وطن خویشتن غریبم و زین
دچار دزد اداری اسیر راهزنم
در این دیار چه خاکی به سر توانم کرد؟
غریب‌تر که هم از من غریب‌تر وطنم
به هر کجا که قدم می‌نهم به کشور خویش
به هر کجا که روم افتاده در لجنم»

۳۰- عبارات‌های زیر مربوط به کدام شاعر یا نویسنده عصر بیداری است؟

الف) در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت.

ب) دیوان او شامل قصاید، ترجیع‌بندها و مسمط‌هایی است که بسیاری از حوادث و اوضاع آن روزگار را بیان می‌کنند.

پ) فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود.

۳۱- یک نمونه نمایش‌نامه منظوم را نام ببرید.

نثر فارسی در قرن‌های ۱۲ و ۱۳ (دوره بیداری)

۴

درس نامک

■ در سال‌های انقلاب مشروطه، در نثر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود می‌آید که ← باعث چی می‌شه؟ نثر را به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق می‌دهد.

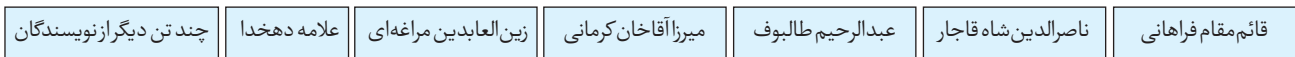
← رواج و گسترش روزنامه‌نگاری

از جمله این دگرگونی‌ها ← روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی بر اثر ارتباط با ادبیات اروپا (توی اروپا، ادبیات داستانی قبلی بیشتر از ایران رواج داشت).

← تغییر مخاطب نوشته‌ها (گفتیم که توی ادبیات مشروطه، مخاطب نوشته‌ها غالباً توده مردم بودند).

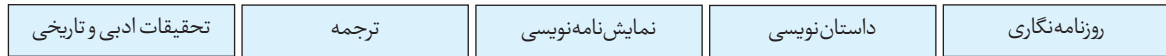

پیشگامان نثر ساده‌آین دوره

■ نوشته‌های این نویسندگان به زبان مردم کوچه و بازار نزدیک‌تر شده است.

موضوع‌ها و حوزه‌های ادبی نثر دوره مشروطه

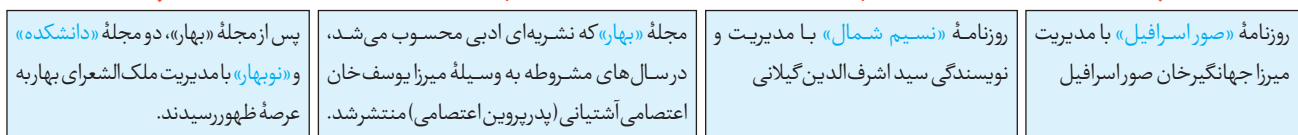

■ حالا بریم و هر کدام از این حوزه‌ها رو مفصل‌تر توضیح بدیم.

روزنامه‌نگاری

- در سال‌های اول مشروطه، بیشتر نویسندگان مطالب خود را **چه جور؟** در قالب مقاله، در روزنامه‌ها منتشر می‌کردند.
- روزنامه‌های پرشماری در این دوره انتشار یافت که دربردارنده مطالب سیاسی، اجتماعی و گاه علمی بود.

مهم‌ترین روزنامه‌ها و مجلات آن دوران

این دوروزنامه مسائل سیاسی، اجتماعی و... را با لحنی انتقادی و طنزآمیز بیان می‌کردند.

داستان‌نویسی

- داستان‌نویسی به شیوه جدید (رمان‌نویسی)، در ادبیات کلاسیک فارسی سابقه ندارد و این نوع ادبی، محصول یک قرن گذشته است.
- پیش از انقلاب مشروطه، نویسندگان ایرانی نوشتن **رمان (داستان بلند)** به مفهوم امروزی را **چه جور؟** از طریق ترجمه رمان‌های تاریخی غربی آغاز کردند.
- در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به **رمان‌های تاریخی** بود **چرا؟**
- از سویی نوعی **باستان‌گرایی** و **روحیه کاوشگرانه** در شناخت هویت گذشته میان آن‌ها حاکم بود.
- از سوی دیگر، به دلیل **سیاست‌های رایج در جامعه**، نگارش رمان‌های تاریخی و اجتماعی سطحی در قیاس با کارهایی مثل روزنامه‌نویسی یا نوشتن رمان سیاسی، **در درجه کم‌تری داشت**.
- بنا به این دلایل، جز تعداد اندکی رمان تاریخی، رمان دیگری نوشته نشد.

از رمان‌نویسان دوره مشروطه

نمایش‌نامه‌نویسی

- نمایش‌نامه‌نویسی نوع ادبی جدیدی در ایران به شمار می‌رود و با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد.
- (دقت کنید که برای رمان‌نویسی هم به همة مشابه گفتیم.)
- در دوره ناصرالدین‌شاه، با رفت‌وآمد ایرانیان به اروپا، این نوع ادبی هم رواج یافت. (دقت کن ناصرالدین‌شاه و نمایش‌نامه هر دو اولشون «ن» داره.)
- اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت **کی بود؟** **میرزا آقا تبریزی** بود **چی نوشت؟** چند نمایش‌نامه کوتاه تألیف کرد. این نمایش‌نامه‌ها به سبب انتشار برخی از آن‌ها در صدر مشروطه، تنها نمونه ادبیات نمایشی در این دوره محسوب می‌شود.
- زبان این نمایش‌نامه‌ها، مانند نثر داستانی قبل از مشروطه، ساده، روان، بی‌تکلف و عوام‌فهم است.

ترجمه

- فن ترجمه از عوامل مؤثر در رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال‌های قبل از مشروطه بود.
- ترجمه آثار اروپایی در ایران **چه جور؟** با تأسیس چاپخانه **چه زمانی؟** در زمان فتح‌علی‌شاه آغاز شد.
- از میان مهم‌ترین آثار ترجمه‌شده در این دوره می‌توان از «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی»، اثر جیمز موریه نام برد که میرزا حبیب اصفهانی آن را ترجمه کرده است.

- تحقیقات ادبی و تاریخی، در محدوده تاریخی مشروطه، جاذبه‌ای نداشت ^{چرا؟} به دلیل اشتغال اهل قلم به روزنامه‌نویسی و موضوعات دیگر.
- تنها اثر قابل توجه در این حوزه، «تاریخ بیداری ایرانیان» تألیف ناظم‌الاسلام کرمانی بوده که موضوع آن تاریخ مشروطه است.

برخی از نویسندگان دوره مشروطه

قائم مقام فراهانی

- از معروف‌ترین نویسندگان و سیاست‌مداران بزرگ این دوره است که علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود.
- قبل از وی سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. او با تغییر سبک نگارش
- تکلف را در نثر از بین برد.
- مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت.
- موجب اقبال عامه به نثر گردید.
- عبارات کوتاه او نیز گاهی موزون و مسجع‌اند.
- احیاکننده نثر فارسی است. (از اون القاب مهمی که فوراً که طرح سواله!)
- منشآت مهم‌ترین اثر اوست.
- متن زیر از اوست:
- «مخدوم مهربان من، از آن زمان که رشته مراودت حضوری گسسته و شیشه شکیبایی از سنگ تفرقه و دوری شکسته، اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی، طایر مکاتبات را پر بسته و کلبه مراودات را در بسته ...»

علامه علی‌اکبر دهخدا

- از پیشگامان نثر جدید فارسی است. (این‌ها عبارت‌ها را باید دقیق حفظ کنید!)
- شعر هم می‌سرود.
- وی با روزنامه «صوراسرافیل» همکاری داشت و مجموعه نوشته‌های طنزآمیز سیاسی-اجتماعی او با عنوان «چرند و پرند» در آن روزنامه منتشر می‌شد.
- او بعدها در استانبول روزنامه «سروش» را منتشر کرد.
- او در رواج نثر ساده و عامیانه نقش مؤثری داشت. این نوع نثر بعدها در داستان‌های محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت به کار رفت. (پس به پورانی می‌شه گفت دهخدا روی این دو نفر تأثیر داشته).
- حاصل پژوهش‌های او در فرهنگ‌نویسی، کتاب ارزشمند لغت‌نامه است که مفصل‌ترین کتاب لغت زبان فارسی محسوب می‌شود.
- «امثال و حکم» از دیگر آثار اوست.
- نمونه‌ای از نثر او:

«ننه، هان! این زمین روی چیه؟ روی شاخ‌گاو. گاو روی چیه؟ روی ماهی. ماهی روی چیه؟ روی آب. آب روی چیه؟ وای! الهی روده‌ات ببره، چه قدر حرف می‌زنی؟! حوصلم سر رفت! آفتابه لگن شش دست، شام و ناهار هیچی! گفت نخور، غسل و خربزه با هم نمی‌سازند! نشنید و خورد. یک ساعت دیگر یارو را دید؛ مثل مار به خودش می‌پیچید. گفت: نگفتم نخور، این دوتا با هم نمی‌سازند؟ گفت: حالا که این دوتا خوب با هم ساخته‌اند که من یکی را از میان بردارند ...»

حالاتوبگو

- ۱- در سال‌های اول مشروطه، بیشتر نویسندگان مطالب خود را در قالب داستان منتشر می‌کردند. ☐ درست ☐ نادرست
- ۲- رمان‌نویسی در ادبیات کلاسیک فارسی سابقه ندارد و محصول یک قرن گذشته است. ☐ درست ☐ نادرست
- ۳- نویسنده «شمس‌الدین و قمر» کیست؟
(الف) میرزا حسن خان بدیع (ب) محمدباقر میرزا خسروی
- ۴- اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش‌نامه فارسی پرداخت، که بود؟
(الف) میرزا آقا تبریزی (ب) ناظم‌الاسلام کرمانی
- ۵- مجله بهار به وسیله منتشر شد.
- ۶- «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی» اثر است که آن را ترجمه کرد.
- ۷- مدیریت هر کدام از این روزنامه‌ها، با چه کسی بود؟
(الف) نسیم شمال
(ب) صور اسرافیل
- ۸- چه نشریاتی با مدیریت ملک‌الشعرا بهار به عرصه ظهور رسیدند؟
(الف) نادرست؛ داستان ✖ مقاله در روزنامه‌ها ✓ (۲) درست (۳) گزینه «الف» (۴) گزینه «الف» (۵) میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی (۶) جیمز موریه، میرزا حبیب اصفهانی (۷) الف) سید اشرف‌الدین گیلانی (ب) میرزا جهانگیر خان صوراسرافیل (۸) دانشکده، نوبهار

از نهایی چه خبر؟

از پیشگامان نثر جدید فارسی است که با روزنامه همکاری داشت و چرند و پرند را در روزنامه منتشر کرد. (۰/۲۵) (شبه نهایی اردیبهشت ۱۴۰۴)
 (۱) سروش - بهار (۲) صوراسرافیل - نسیم شمال (۳) صوراسرافیل - صوراسرافیل (۴) صوراسرافیل - سروش
 پاسخ: گزینه «۳»
 راه حل: این متن درباره علامه دهخداست، بدون این که به اسم او اشاره کرده باشد.

سؤال های امتحانی درس نامک چهارم

■ درستی یا نادرستی عبارت های زیر را تعیین کنید.

★ ۲۲- رواج و گسترش روزنامه به عنوان رسانه، در سال های انقلاب مشروطه جزء عواملی بود که نثر را به سمت سادگی و بی پیرایگی سوق داد.

★ ۲۳- دهخدا در رواج نثر ساده و عامیانه که بعدها در داستان های محمدعلی جمال زاده و صادق هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت.

■ جاهای خالی را با کلمات مناسب تکمیل کنید.

★ ۲۴- حاصل پژوهش های دهخدا در فرهنگ نویسی، کتاب ارزشمند است.

★ ۲۵- فن از عوامل مؤثر در رشد آگاهی و تحول اندیشه ایرانیان در سال های قبل از مشروطه بود.

★ ۲۶- پیش از قائم مقام سبک نویسندگان فارسی با همراه بود.

■ به پرسش های زیر پاسخ کامل دهید.

★ ۲۷- ویژگی نوشته های پیشگامان نثر ساده دوره بیداری چیست؟

★ ۲۸- عواملی که در سال های بیداری، نثر را به سمت سادگی و بی پیرایگی سوق می دهد، کدام اند؟

★ ۲۹- چرا تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخی مشروطه، برای نویسندگان جاذبه ای نداشت؟

★ ۳۰- متن زیر معرف کدام نویسنده است؟ یک اثر از او نام ببرید.

«او با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب المثل های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت.»

★ ۴۱- دو اثر از نویسنده متن زیر نام ببرید.

«ننه، هان! این زمین روی چیه؟ روی شاخ گاو. گاو روی چیه؟ روی ماهی. ماهی روی چیه؟ روی آب. آب روی چیه؟ وای وای! الهی روده ات ببره، چه قدر حرف می زنی؟! حوصلم سر رفت!»

★ ۴۲- مؤلف تنها اثر قابل توجه در حوزه «تحقیقات ادبی و تاریخی» دوران مشروطه کیست و موضوع اثر او چیست؟

★ ۴۳- حوزه هر یک از آثار زیر را بنویسید.

الف) داستان باستان: ب) نوبهار:

نهاییات درس اول

۵

درس نامک

بخش اول: خودارزیابی کتاب درسی

۱- چه عواملی در ایجاد نهضت بازگشت ادبی مؤثر بودند؟

۱) تاراج کتابخانه اصفهان (که سبب شد تعدادی از کتاب های کتابخانه سلطنتی به دست مردم افتد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود). ۲) توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان ۳) تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری

۲- مهم ترین عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر ادبیات عصر بیداری را بررسی کنید.

۱) تأثیر جنگ های نافرجام ایران و روس ۲) توجه مردم به واقعیت ها و امکانات فنی دنیای جدید ۳) کوشش های عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه در روی آوردن به دانش و فنون نوین ۴) اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل ۵) رواج صنعت چاپ و روزنامه نویسی و ترجمه و نشر کتاب های غربی ۶) تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر و آموزش دانش های نوین در آن

۳- درون مایه های ادبیات فارسی در دوران بیداری را بیان کنید.

مفاهیم اصلی ادبیات این دوره، آزادی، وطن، قانون خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار بود و مفاهیمی چون حقوق اجتماعی، برانگیختن احساسات ملی و میهنی، توجه به فراگیری علوم جدید، پیکار با بیگانه و بیگانه خواهی، انتقاد از نابسامانی ها، نفی عقاید خرافی در جامعه و سخن از حقوق زنان در جایگاه بعدی قرار داشتند.

۴- ویژگی های شعر هر یک از شاعران زیر را بنویسید:

فرخی یزدی - عارف قزوینی - ایرج میرزا

فرخی: تحت تأثیر شاعران گذشته به ویژه سعدی و مسعود سعد بود، شعرش سرشار از اندیشه های آزادی خواهانه و وطن پرستانه بود.

عارف قزوینی: شعرش ساده و دور از پیچیدگی بود. سوز و شور نمایان در شعر او، نشان از دردمندی و عشق او به میهن است. مضمون اشعارش وطن دوستی و ستیز با نادانی بود. ایرج میرزا: در به کارگیری تعابیر عامیانه و آفریدن اشعار ساده و روان ماهر بود. در طنز، هجو و هزل چیره دست بود. اگرچه در شعرش اندیشه های نوگرایانه وجود دارد، اما جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی او مانع از آن می شود که در ردیف شاعران آزادی خواه مشروطه قرار بگیرد. او از شعرهای غربی نیز ترجمه هایی کرده است که در نوع خود ابتکاری محسوب می شود.

۵- در شعر دوره بیداری از نظر زبانی چه تحولاتی دیده می شود؟

در این دوره شعر برای آن که بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند، زبان محاوره را برگزید تا قابل فهم تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد. به این ترتیب نهضت ساده نویسی همراه با نهضت آزادی خواهی شکل گرفت و نویسندگان و شاعران مظاهر استبداد و استعمار را نقد می کردند.

۶- نثر فارسی در دوره بیداری چه تحولاتی یافت؟

به دلیل تحولات و دگرگونی هایی مانند رواج و گسترش روزنامه نگاری، روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی بر اثر ارتباط با ادبیات اروپا و تغییر مخاطب، نثر نوشته ها به سمت سادگی و بی پیچیدگی سوق پیدا کرد. کسانی چون قائم مقام فراهانی، علامه دهخدا و ... از پیشگامان نثر ساده این دوره بوده اند و نوشته های آنان به زبان مردم کوچه و بازار نزدیک تر شده است.

۷- دو تن از پیشگامان رمان نویسی قبل از مشروطه را نام ببرید و از هر کدام اثری بنویسید.

محمد باقر میرزا خسروی ← شمس و طغرا / میرزا حسن خان بدیع ← «شمس الدین و قمر» و «داستان باستان»

۸- توضیح دهید قائم مقام فراهانی در حوزه نثر فارسی چه جایگاهی دارد؟

قبل از قائم مقام سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. او با تغییر سبک نگارش، تکلف در نثر را از بین برد و مسائل عصر را با زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب المثل های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت و موجب اقبال عامه به نثر گردید. قائم مقام احیاکننده نثر فارسی است.

بخش دوم: جدول های موضوعی

انجمن های ادبی		
نام	مؤسس	توضیحات
انجمن ادبی اصفهان	مشتاق اصفهانی و چند تن از ادیبان	در زمان نادرشاه و کریم خان زند
انجمن ادبی نشاط	عبد الوهاب نشاط	در زمان روی کار آمدن سلسله قاجار
انجمن ادبی خاقان	فتحعلی شاه	هدف: رهایی بخشیدن شعر فارسی از انحطاط شیوه: در پیش گرفتن راه پیشینیان

شاعران		
نام شاعر	دوره	توضیحات
هاتف اصفهانی	بازگشت	از معروف ترین شاعران این عهد
صبای کاشانی	بازگشت	قصیده سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی - پرچمدار بازگشت ادبی - شاخص ترین شاعر این دوره - آثار او: گلشن صبا (به تقلید از بوستان) و خداوندنامه (حماسه ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر ﷺ و دلیری های حضرت علی (ع))
قآنی شیرازی	بازگشت	قصیده سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی
سروش اصفهانی	بازگشت	قصیده سرایی به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی
نشاط اصفهانی	بازگشت	غزل سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی - قصاید بلندی دارد، اما در غزل سرایی میان هم روزگاراناش کم نظیر است. مجموعه آثار منظوم و منثور او ← گنجینه نشاط
فروغی بسطامی	بازگشت	غزل سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی
مجمر اصفهانی	بازگشت	غزل سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی
محمد تقی بهار	بیداری	آشنایی با ادبیات کهن و مسائل روز - سرایش در سبک خراسانی با زبانی حماسی - محقق و مدرس دانشگاه - سیاست مدار و روزنامه نویس - آثار او: تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران - سبک شناسی - تاریخ تطور نظم فارسی - دیوان اشعار - تصحیح های ارزشمند و مقالات علمی بسیار
ادیب الممالک فراهانی	بیداری	میرزا محمد صادق امیری فراهانی - ملقب به ادیب الممالک توسط مظفرالدین شاه - روزنامه نگار - سردبیر روزنامه مجلس - دیوان او شامل قصاید، ترجیع بندها و مسط های با موضوع حوادث و اوضاع آن روزگار - بیشتر قصیده می سرود - مضامین وطنی، سیاسی و اجتماعی در شعرش آشکارتر است.

شاعران

نام شاعر	دوره	توضیحات
سید اشرف‌الدین گیلانی	بیداری	مشهور به نسیم شمال - با شعرهای ساده و عامیانه‌اش در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کرد. - شعرهای او به زبان ساده و طنزآمیز، در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن در روزنامه «نسیم شمال» چاپ می‌شد و در بیداری مردم بسیار مؤثر بود.
ایرج میرزا	بیداری	ماهر در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعار ساده و روان - چیره‌دست در طنز، هجو و هزل - علی‌رغم اندیشه‌های نوگرایانه در شعر، به دلیل جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی‌اش جزء شاعران آزادی‌خواه مشروطه نبود. - ترجمه‌هایی منظوم از شعرهای غربی دارد.
عارف قزوینی	بیداری	شاعر وطنی و موسیقی‌دان بزرگ مشروطیت - تصنیف‌ها و ترانه‌های میهنی او در برانگیختن مردم و آزادی‌خواهی نقش بسیار مؤثری داشت - شعر او ساده و دور از پیچیدگی بود. - مضامین وطن‌دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی پرشور می‌خواند.
فرخی یزدی	بیداری	از شاعران شاخص این دوره - به سبب آزادی‌خواهی به زندان افتاد. - تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه مسعود سعد و سعدی بود. - آشنایی با سعدی طبع او را شکوفا ساخت. - در دوره هفتم مجلس، نماینده مردم یزد شد. - جانش را در راه آزادی فدا کرد.
سید محمد رضا میرزاده عشقی	بیداری	شاعر، روزنامه‌نگار، نمایش‌نامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوره مشروطه - در روزنامه‌اش «قرن بیستم» به افشاگری اعمال پلید رجال خائن آن زمان پرداخت. - به دلیل جسارت و بی‌پروایی در بیان اندیشه‌های سیاسی، اجتماعی و وطن‌پرستانه‌اش، پیش از آن‌که به اوج شکوفایی برسد، به دست رضاخان ترور شد. - مهم‌ترین اثر او نمایش‌نامه منظوم «ایده‌آل» یا «سه تابلوی مریم» است.

نویسندگان عصر مشروطه

نام	آثار	توضیحات
محمد باقر میرزا خسروی	شمس و طغرا	
میرزا حسن خان بدیع	شمس‌الدین و قمر داستان باستان	
میرزا آقا تبریزی		اولین نمایش‌نامه‌های فارسی را نوشت. چند نمایش‌نامه کوتاه تألیف کرد که زبان آن‌ها ساده، روان، بی‌تکلف و عوام‌فهم است.
میرزا حبیب اصفهانی	ترجمه «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی»	اصل این کتاب، تألیف جیمز موریه است.
قائم‌مقام فراهانی	منشآت	از معروف‌ترین نویسندگان و سیاست‌مداران این دوره - قبل از وی سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. - او با تغییر سبک نگارش، تکلف را از بین برد. - مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت. - موجب اقبال عامه به نثر شد. - عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند. - قائم‌مقام احیاکننده نثر فارسی است.
علامه علی‌اکبر دهخدا	لغت‌نامه امثال و حکم	از پیشگامان نثر جدید فارسی است. - شعر هم می‌سرود. - مجموعه نوشته‌های طنزآمیز سیاسی - اجتماعی او با عنوان «چرند و پرند» در روزنامه «صور اسرافیل» منتشر می‌شد. بعدها در استانبول روزنامه «سروش» را منتشر کرد. - در رواج نثر ساده و عامیانه که بعدها در داستان‌های جمال‌زاده و هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت. - «لغت‌نامه» که حاصل پژوهش‌های او در فرهنگ‌نویسی است، مفصل‌ترین کتاب لغت زبان فارسی است.

شاهنامه!

- **نادرشاه:** در زمان او انجمن ادبی اصفهان شکل گرفت.
- **کریم‌خان:** در زمان او و نادرشاه، مشتاق اصفهانی به همراه تنی چند از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد.
- **فتحعلی‌شاه:** ریاست انجمن ادبی خاقان را به عهده داشت، ترجمه آثار اروپایی در ایران با تأسیس چاپخانه در زمان او آغاز شد، ایرج میرزا هم از نوادگان او بود.
- **عباس میرزا:** ولی عهد فتحعلی‌شاه بود.
- **ناصرالدین‌شاه:** در زمان او با رفت و آمد ایرانیان به اروپا نمایش‌نامه‌نویسی رواج یافت. از پیشگامان نثر ساده فارسی در دوره قاجار بود. از آغاز سلطنت او تا پدیدآمدن مشروطیت، نثر فارسی به سمت سادگی و روانی پیش رفت.
- **مظفرالدین‌شاه:** مشروطیت با امضای او در سال ۱۳۲۴ ه. ق. صادر شد. به میرزا محمدصادق امیری فراهانی، لقب ادیب‌الممالک داد.
- **رضاشاه:** میرزاده عشقی در دوره او ترور شد.

تحلیل ابیات درس (قلمروهای سه‌گانه)			
بیت	قلمرو زبانی	قلمرو ادبی	قلمرو فکری
به نام خداوند بینش‌نگار خردآفرین، آفرینش‌نگار (صبای کاشانی)	بینش: بصیرت، بینایی	اشتهاق: آفرینش، آفرین بحر: متقارب مثنی محذوف ^۱	معنی: به نام خداوندی که بصیرت، خرد و تمام هستی را آفرید.
هوای خود چو نهادم، رضای او چو گزیدم جهان و هر چه در او، جز به کام خویش ندیدم (نشاط اصفهانی)	سادگی و روانی زبان	کنایه: به کام دیدن ← طبق میل و آزوی خود دیدن سجع: نهادم، گزیدم	معنی: زمانی که امیال و خواسته‌های خود را کنار گذاشتم و رضایت و خواست دوست را انتخاب کردم، جهان به کام من شد. مفهوم محوری: ترجیح دادن خواست معشوق به خواست خویشتن
من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید قفسم برده به باغی و دلم شاد کنید (ملک الشعرای بهار)		استعاره مکنیه: مشبه (من، شاعر) + ویژگی‌های مشبه به (قفس، آزادی)	مفهوم محوری: شاعر، بدون آن که درخواست و امیدی برای آزادی داشته باشد، حداقل دلخوشی‌ها را طلب می‌کند (این شعر، در ادامه محتوای اجتماعی و ظلم‌ستیزی پیدا می‌کند).
جنگ ننگ است در شریعت من جز پی پاس دین و حفظ وطن (ادیب الممالک فراهانی)	شریعت: راه و روش، آیین و مذهب پاس: حفظ و نگه‌داری	جناس: جنگ، ننگ	معنی: در راه و روش من جنگ، عیب و عار است، مگر این که برای نگه‌داری از دین و وطن باشد.
غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم (سید اشرف الدین گیلانی)	زبان عامیانه و ساده است و کلمه «غلغل» به شعر لحن محاوره‌ای داده.	تشخیص: سخن گفتن با قلم واج‌آرایی: صامت (ق، غ) تلمیح: به سوره قلم بحر: رمل مثنی محذوف	معنی: ای قلم، با نوشته‌های خود در تهران شور و جنبش ایجاد کرده‌ای و به خوبی از دین و قرآن دفاع می‌کنی. مفهوم محوری: اهمیت نقش قلم (آگاهی‌رسانی) و حمایت از مقدسات. در ادامه، این شعر هم مضمونی سیاسی در ستایش آزادی پیدا می‌کند.
داد معشوقه به عاشق پیغام که کند مادر تو با من جنگ (ایرج میرزا)	زبان ساده و عامیانه است.	قالب: قطعه	مفهوم محوری: ستایش جایگاه مادر و عشق او
از خون جوانان وطن لاله دمیده از ماتم سرو قدشان سرو خمیده (عارف قزوینی)	ماتم: غم، عزا دمیده: روییده	حسن تعلیل: آوردن دلیل شاعرانه برای روییدن لاله تشبیه: سرو قد (تشبیه بلیغ) واژه‌آرایی: سرو	معنی: از جاری شدن خون جوانانی که در راه دفاع از وطن کشته شده‌اند، روی زمین لاله رشد کرده است و سروها، از ماتم قد رشید این جوانان، خمیده شده‌اند.
آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی (فرخی یزدی)	سر، پا، دست: شبکه معنایی	تضاد: سر، پا تناسب: سر، پا، دست کنایه: سر به پای چیزی نهادن ← خود را فدا یا وقف چیزی کردن، دست‌از‌جان شستن ← آمادگی برای جان‌فشانی تشخیص: پای آزادی	معنی: هنگامی که وجود خود را وقف آزادی کردم، در این راه آماده جان‌فشانی شدم.
گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟ (میرزاده عشقی)	زبان ساده، عامیانه و نزدیک به محاوره	تضاد: شب، سحر کنایه: خاک وطن چو رفت ← وقتی کشور شکست خورد و به دست بیگانه افتاد / چه خاکی به سر کنم ← چه چاره‌ای بیندیشم؟ واژه‌آرایی: خاک جناس: سحر، سر	معنی: اگر با این وضعیت، در کشورم روزگار بگذرانم، اگر وطن به دست بیگانه افتاد، چه چاره‌ای بیندیشم؟ مفهوم محوری: وطن‌دوستی

۱- با مفهوم بحر در درس ۱۲ آشنا خواهید شد.

تعیین کنید کدام عبارت درست و کدام یک نادرست است.

درست / نادرست

- ۴۴- هدف انجمن ادبی خاقان، رهایی شعر فارسی از تباهی و انحطاط اواخر دوره صفوی و بعد از آن بود.
- ۴۵- مشتاق اصفهانی، در زمان فتحعلی شاه، با همراهی چند تن از ادیبان، انجمن ادبی اصفهان را اداره می‌کرد. (داخل و خارج دی ۱۴۰۳)
- ۴۶- در ادبیات دوره بازگشت و بیداری، به ویژه شعر، نهضت پیچیده نویسی همراه با نهضت آزادی خواهی شکل گرفت. (خارج خرداد ۱۴۰۱)
- ۴۷- نگارش رمان‌های تاریخی و اجتماعی سطحی در عصر مشروطه مانند روزنامه نویسی یا نوشتن رمان سیاسی، در دسر کمی داشت. (داخل و خارج خرداد ۱۴۰۴)
- ۴۸- روزنامه «نسیم شمال» با مدیریت و نویسندگی میرزا جهانگیرخان صور اسرافیل اداره می‌شد. (خارج خرداد ۱۴۰۲)
- ۴۹- میرزاده عشقی در روزنامه اش «مجلس» به افشاگری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن زمان پرداخت. (خارج خرداد ۱۴۰۲)
- ۵۰- گروهی از شاعران دوره بازگشت به غزل سرایی به سبک شاعران کهن خراسانی و عهد سلجوقی پرداختند. (داخل و خارج خرداد ۱۴۰۴)
- ۵۱- شاعران دوره بازگشت باعث نوآوری و تکامل شعر فارسی شدند و توانستند زبان شعر را از حالت سستی که در اواخر سبک هندی در آن به وجود آمده بود، نجات بخشند.
- ۵۲- ترجمه آثار اروپایی در ایران با ایجاد چاپخانه در زمان ناصرالدین شاه آغاز شد.
- ۵۳- آشنایی فزونی با مسعود سعد، طبع فرخی را شکوفا ساخت.
- ۵۴- کدام یک از عبارت‌های زیر درست و کدام نادرست است؟ (خرداد ۱۴۰۱)
- الف) شعرهای سید اشرف‌الدین گیلانی در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن در روزنامه «قرن بیستم» چاپ می‌شد.
- ب) شاعران دوره بازگشت ادبی از این جهت اهمیت دارند که توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشند.
- ۵۵- در متن زیر یک واژه نادرست به کار رفته است. آن را مشخص کنید و درست آن را بنویسید.
- گروهی از شاعران دوره بازگشت قصیده سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی را پیش گرفتند. شاعرانی مانند نشاط اصفهانی، فروغی بسطامی و مجمر اصفهانی از این گروه‌اند.
- ۵۶- کدام یک از جمله‌های مشخص شده درباره نمایش نامه نویسی، در دوره بیداری نادرست است؟ (داخل و خارج شهریور ۱۴۰۳)
- نمایش نامه نویسی در ایران نوع ادبی جدیدی به شمار می‌رود و با این شکل غربی اش در ادب کهن سابقه دارد. در دوره ناصرالدین شاه رواج یافت. اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش نامه فارسی پرداخت، میرزا آقا تبریزی بود.
- (۱) (۲) (۳) (۴)
- ۵۷- کدام یک از چهار جمله مشخص شده درباره زندگی «علی اکبر دهخدا» نادرست است؟ (خرداد ۱۴۰۳)
- از پیشگامان نثر جدید فارسی است. شعر هم می‌سرود و با روزنامه صور اسرافیل همکاری داشت. مجموعه چرند و پرند را در روزنامه سروش منتشر می‌کرد.
- (۱) (۲) (۳) (۴)

جای خالی جاهای خالی را با واژه‌های مناسب کامل کنید.

- ۵۸- در دوره بیداری، بعد از تهران بازار سیاسی و مطبوعاتی پررونقی داشت.
- ۵۹- میرزاده عشقی در روزنامه به افشاگری اعمال پلید و مقاصد شوم رجال خائن زمان پرداخت. (خارج خرداد ۱۴۰۱)
- ۶۰- در عصر مشروطه، بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های بود. (شهریور ۹۹)
- ۶۱- در دوره بیداری «سید اشرف‌الدین گیلانی» به مشهور بود. (شهریور ۱۴۰۲)
- ۶۲- از میان مهم‌ترین آثار ترجمه شده دوره بیداری، کتاب «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی» اثر است که میرزا حبیب اصفهانی آن را ترجمه کرده است. (خارج خرداد ۱۴۰۲)
- ۶۳- مهم‌ترین اثر «میرزاده عشقی» نمایش نامه منظم است. (ذکر نام اثر) (شهریور ۱۴۰۱)
- ۶۴- در دوران مشروطه نشریه ادبی «بهار» با مدیریت منتشر می‌شد. (دی ۱۴۰۱)
- ۶۵- تنها اثر قابل توجه در زمینه تحقیقات ادبی و تاریخی دوره بیداری، کتاب است. (دی ۱۴۰۱)
- ۶۶- اولین کسی که در ایران به نوشتن پرداخت، میرزا آقا تبریزی بود.

«غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم»

۶۸- انجمن ادبی خاقان به ریاست در تشکیل شد.

★ ۶۹- فرخی یزدی، تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه و بود.

۷۰- ملک الشعرای بهار، شعر را با زبانی و به سبک می‌سرود.

۷۱- فعالیت اصلی ادیب‌الممالک فراهانی بود و سردبیری را بر عهده داشت.

کمانکی پاسخ درست را از داخل کمانک انتخاب کنید.

۷۲- تنها اثر قابل توجه در محدوده تحقیقات ادبی و تاریخی دوره مشروطه (تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران - تاریخ بیداری ایرانیان) است. (داخل و خارج شهریور ۱۴۰۴)

★ ۷۳- در اواسط دوره قاجار، شاعران خود را وقف مردم کردند و به (محتوا - جنبه‌های شاعرانه) بیش از صور خیال توجه داشتند. (دی ۱۴۰۳)

۷۴- از معروف‌ترین نویسندگان و سیاست‌مداران بزرگ دوره بیداری که با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد. (ادیب‌الممالک فراهانی - قائم مقام فراهانی)

(داخل و خارج خرداد ۱۴۰۴)

۷۵- صبا کاشانی پرچمدار بازگشت ادبی است. از آثار او می‌توان به (منشآت - خداوندنامه) اشاره کرد. (شهریور ۱۴۰۰)

۷۶- اولین کسی که در ایران به نوشتن نمایش نامه فارسی پرداخت، (میرزا آقا تبریزی - میرزا جهانگیرخان صور اسرافیل) بوده است. (خرداد ۱۴۰۰)

★ ۷۷- متن زیر از کتاب «منشآت» اثر «قائم مقام فراهانی» است. نوع نثر عبارات کوتاه آن، (عامیانه - مسجع) است. (خرداد ۱۴۰۱)

«مخدوم مهربان من، از آن زمان که رشته مراودت حضوری گسسته و شیشه شکیبایی از سنگ تفرقه و دوری شکسته، طایر مکاتبات را بر بسته و کلبه مراودات را در بسته.»

چندگزینه‌ای گزینه درست را انتخاب کنید.

۷۸- کدام مورد را می‌توان آغازگر رمان نویسی در دوره پیش از انقلاب مشروطه دانست؟ (خرداد ۱۴۰۳)

(۱) ترجمه رمان‌های تاریخی (۲) ترجمه رمان‌های اجتماعی

۷۹- کدام یک از جمله‌های زیر درست است؟

(۱) «فتحعلی خان صبا کاشانی» پرچمدار بازگشت ادبی است. (۲) «میرزاده عشقی» پرچمدار بازگشت ادبی است.

★ ۸۰- کدام بیت را می‌توان نمونه سروده انتقادی دوره بیداری به شمار آورد؟ (شهریور ۱۴۰۲)

(۱) پرستش به مستی است در کیش مهر
(۲) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم
برون‌اند زین جرگه، هشیارها
خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم

۸۱- در کدام بیت، نام مجله‌ای با مدیریت ملک الشعرای بهار دیده می‌شود؟

(۱) چون امن شد ایران به ره علم کمر بست
(۲) گو شمع میارید در این جمع که امشب
دانشگه و دانشکده بگشود و دبستان
در مجلس ما ماه رخ دوست تمام است

۸۲- با توجه به ویژگی‌های زبانی، مشخص کنید کدام یک از متن‌ها متعلق به علامه علی‌اکبر دهخدا است؟

(۱) به شکر این‌که از دامی چنین ریمیده و به مقامی چنان رسیده، از کار متوقفین غافل نماند و لوازم حسن عمل عاطل نگذارد؛ شرفیابی خود را با محرومی بسنجد و به حکم و انصاف از نقش احکام ما نرنجد.

(۲) والله آدم در کار مردم این روزگار حیران است. معلوم نمی‌شود عاقل اند، معلوم نمی‌شود دیوانه‌اند، معلوم نمی‌شود چه چیزند. مردم مغز خر خورده‌اند، عقل از کله همه در رفته است.

۸۳- عبارت‌های زیر به ترتیب معرف چه کسانی است؟

- علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود.
- ترجمه‌های منظوم او در نوع خود ابتکاری است.
- به میرزا محمدصادق امیری فراهانی، لقب ادیب‌الممالک داد.
- کتابی به تقلید از بوستان سعدی دارد.

(۱) قائم مقام فراهانی - ایرج میرزا - مظفرالدین شاه - صبا کاشانی

(۲) ادیب‌الممالک فراهانی - میرزا حبیب اصفهانی - ناصرالدین شاه - نشاط اصفهانی

(۳) ملک الشعرای بهار - ناظم الاسلام کرمانی - فتحعلی شاه - فروغی بسطامی

۸۴- اطلاعات مقابل کدام نویسنده یا شاعر، درست است؟

- (۱) سروش اصفهانی: از قصیده سراپان دوره بیداری است که به سبک شاعران خراسانی و عهد سلجوقی شعر می‌گفت.
- (۲) میرزا فتحعلی آخوندزاده: از پیشگامان نثر ساده دوره بیداری بود.
- (۳) ناظم الاسلام کرمانی: کتابی با موضوع تاریخ مشروطه دارد.

۸۵- بیت زیر مربوط به کدام دوره است؟

«فرخی ز جان و دل، می‌کند در این محفل دل نثار استقلال، جان فدای آزادی»

- (۱) دوره انقلاب اسلامی (۲) دوره بازگشت و بیداری (۳) دوره نیمایی (۴) دوره معاصر (دی ۱۴۰۴)

۸۶- کدام رمان، نوشته محمدباقر میرزا خسروی است؟

- (۱) داستان باستان (۲) شمس الدین و قمر (۳) شمس و طغرا (۴) تهران مخوف (خارج دی ۹۹ و خرداد ۱۴۰۰)

۸۷- مهم‌ترین اثر ترجمه‌شده در دوره بیداری کدام است؟

- (۱) داستان باستان (۲) منشآت (۳) تاریخ بیداری ایرانیان (۴) سرگذشت حاجی بابای اصفهانی (خارج دی ۹۹)

۸۸- نوشته زیر با توجه به شیوه نثرنویسی، متعلق به کدام شخصیت ادبی مشروطه است؟

«مخدوم مهربان من! از آن زمان که رشته مراودت حضوری گسسته و شیشه شکیبایی از سنگ تفرقه و دوری شکسته، اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی.»

- (۱) ادیب الممالک فراهانی (۲) ایرج میرزا (۳) قائم مقام فراهانی (۴) دهخدا (خارج شهریور ۹۹)

۸۹- علامه علی اکبر دهخدا در رواج کدام سبک نثر که بعدها در داستان‌های محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت؟

- (۱) ساده و عامیانه (۲) دشوار و آهنگین (۳) ساده و مسجع (۴) متکلف و دشوار (دی ۹۷ و خارج خرداد ۱۴۰۰)

۹۰- متن زیر کدام شاعر را معرفی می‌کند؟

«در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان، مهارت داشت و در طنز، هجو و هزل، چیره‌دست بود. در شعر وی اگرچه اندیشه‌های نوگرایانه وجود دارد، ولی جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی او، مانع از آن می‌شود که در ردیف شاعران آزادی‌خواه مشروطه قرار بگیرد.»

- (۱) عارف قزوینی (۲) فرخی یزدی (۳) ایرج میرزا (۴) سید اشرف‌الدین گیلانی (دی ۹۸)

۹۱- توضیح زیر کدام یک از شخصیت‌های ادبی دوره بیداری را معرفی می‌کند؟

«از معروف‌ترین نویسندگان و سیاست‌مداران این دوره است. قبل از او سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. او با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک گلستان نوشت.»

- (۱) دهخدا (۲) ادیب الممالک فراهانی (۳) قائم مقام فراهانی (۴) میرزا آقا تبریزی (شهریور ۹۸)

۹۲- بیت زیر، سرآغاز سروده کدام شاعر دوره بیداری است؟

«آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی دست خود ز جان شستم از برای آزادی»

- (۱) محمدتقی بهار (۲) عارف قزوینی (۳) فرخی یزدی (۴) سید اشرف‌الدین گیلانی (خارج شهریور ۹۹)

۹۳- صاحب کتاب «منشآت»، مسائل عصر را با زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک نوشت.

- (۱) تاریخ جهانگشای جوینی (۲) گلستان سعدی (۳) تاریخ بیهقی (۴) نفحات الانس جامی (داخل و خارج شهریور ۱۴۰۳)

۹۴- تمام شاعران به جز از شاعران قصیده‌سرای دوره بازگشت محسوب می‌شوند.

- (۱) نشاط اصفهانی (۲) صبای کاشانی (۳) قآنی شیرازی (۴) سروش اصفهانی (خارج خرداد ۱۴۰۰)

۹۵- کدام گزینه از شاعران قصیده‌سرا به سبک شاعران کهن خراسانی و عهد سلجوقی است؟

- (۱) قآنی شیرازی (۲) مجمر اصفهانی (۳) فروغی بسطامی (۴) نشاط اصفهانی (خارج خرداد ۱۴۰۰)

۹۶- کلمات جای خالی عبارت زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

«دهخدا از پیشگامان نثر جدید فارسی است. وی با روزنامه همکاری داشت و مجموعه نوشته‌هایش با عنوان در این روزنامه منتشر می‌شد.»

- (۱) سروش - صور اسرافیل (۲) صور اسرافیل - سروش (۳) صور اسرافیل - چرند و پرند (۴) چرند و پرند - نسیم شمال (خارج خرداد ۱۴۰۰)

۹۷- نام دیگر نمایش نامه «ایده‌آل» چیست و پدیدآورنده آن کیست؟

- (۱) شمس و طغرا - میرزا حسن خان بدیع (۲) شمس و طغرا - میرزاده عشقی (۳) سه تابلوی مریم - میرزا حسن خان بدیع (۴) سه تابلوی مریم - میرزاده عشقی

- (۱) گر صغیر کلک طوفان صور اسرافیل نیست
(۲) چون وثوق الدوله خائن قوام السلطنه
(۳) باید از اول بشوید دست از حق حیات
(۴) گو سپر افکن در این شمشیربازی از نخست
- از چه اکنون با قیام خود قیامت می‌کند؟
بهر محو مرز ایران استقامت می‌کند
در محیط مردگان هر کس اقامت می‌کند
هر کسی کاندیشه از تیر ملامت می‌کند

(شهریور ۱۴۰۲)

۹۹- همه گزینه‌ها به جز گزینه از «آثار پژوهشی» محمدتقی بهار است.

- (۱) تاریخ تطوّر نظم فارسی (۲) سبک‌شناسی (۳) تاریخ بیداری ایرانیان (۴) تاریخ مختصر احزاب سیاسی ایران

۱۰۰- کدام گزینه درباره نسیم شمال (سید اشرف‌الدین گیلانی) نادرست است؟

- (۱) او روزنامه «نسیم شمال» را در تهران منتشر می‌کرد و مردم رشت می‌خواندند.
(۲) با شعرهای ساده و عامیانه‌اش در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کرد.
(۳) شعرهای او به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن چاپ می‌شد.
(۴) از نمونه شعرهای انتقادی او، شعر «ای قلم» است.

(خرداد ۱۴۰۲)

۱۰۱- همه بیت‌های زیر، به جز گزینه در بردارنده مفاهیم شعر عصر بیداری است.

- (۱) جنگ ننگ است در شریعت من
(۲) غلغلی انداختی در شهر تهران ای قلم
(۳) داد معشوقه به عاشق پیغام
(۴) آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی
- جز پی پاس دین و حفظ وطن
خوش حمایت می‌کنی از شرع قرآن ای قلم
که کند مادر تو بامن جنگ
دست خود ز جان شستم از برای آزادی

★ ۱۰۲- کدام عبارت از دیدگاه «تاریخ ادبیات» درست است؟

- (۱) در عصر مشروطه بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های سیاسی بود.
(۲) تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخی مشروطه به علت اشتغال اهل قلم به روزنامه‌نویسی و موضوعات دیگر، جاذبه‌ای نداشت.
(۳) در سال‌های انقلاب مشروطه، در نشر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود آمد که نشر را به سمت دشواری و پیچیدگی سوق داد.
(۴) شاعران دوره بازگشت اگرچه باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند، اما توانستند زبان شعر را از حالت سستی اواخر سبک عراقی نجات بخشند.

★ ۱۰۳- حوزه ادبی هر یک از آثار زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

سرگذشت حاجی بابای اصفهانی - شمس و طغرا - تاریخ بیداری ایرانیان - داستان باستان

- (۱) ترجمه - رمان - تحقیقات ادبی و تاریخی - رمان
(۲) رمان - ترجمه - رمان - تحقیقات ادبی و تاریخی
(۳) رمان - ترجمه - تحقیقات ادبی و تاریخی
(۴) رمان - ترجمه - رمان - تحقیقات ادبی و تاریخی

★ ۱۰۴- کدام توضیح، معرّف شاعر بیت زیر است؟

«گر این چنین به خاک وطن شب سحر کنم خاک وطن چو رفت، چه خاکی به سر کنم؟»

- (۱) علاوه بر آشنایی عمیق با زبان فارسی و ادبیات کهن، از مسائل روز جامعه نیز آگاهی داشت.
(۲) فعالیت اصلی‌اش روزنامه‌نگاری بود و سردبیری روزنامه مجلس را بر عهده داشت.
(۳) روزنامه‌نگار، نمایش‌نامه‌نویس و نظریه‌پرداز دوره مشروطیت بود.
(۴) در به‌کارگیری تعبيرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت.

★ ۱۰۵- کدام دو عبارت از نظر تاریخ ادبیات درست است؟

- الف) پیش از انقلاب مشروطه، نویسندگان ایرانی نوشتن رمان به مفهوم امروزی را از طریق ترجمه رمان‌های تاریخی غربی آغاز کردند.
ب) در ایجاد وضعیت بازگشت ادبی، عواملی چون حکومت ضعیف صفویه، ضعیف شدن جامعه در اثر شکست ایران از روسیه و غارت کردن کتابخانه اصفهان توسط افغان‌ها تأثیرگذار بودند.

- پ) رواج و گسترش روزنامه و روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی، نثر را در سال‌های انقلاب مشروطه به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق می‌دهد.
ت) شاهان قاجاری نقش بسزایی در ارتباط جهانی و تأثیرپذیری از تحولات داشتند. تحصیل‌کردگان و آشنایان با فرهنگ همراه تغییرات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، بیداری جامعه ایرانی را سرعت بخشیدند.

- (۱) ب - ت (۲) الف - پ (۳) ب - پ (۴) الف - ب

۱۰۶- کدام یک از موارد ستون «ب» به مورد ستون «الف» مربوط است؟

(داخل و خارج خرداد ۱۴۰۴ با کمی تغییر)

«الف»	«ب»
شمس الدین و قمر	احمد محمود
	میرزا حسن خان بدیع

۱۰۷- کدام یک از موارد ستون «ب» به جمله ستون «الف» مربوط است؟

(شهریور ۱۴۰۳ با کمی تغییر)

«الف»	«ب»
در به‌کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار	پروین اعتصامی
داشت. قطعه «قلب مادر» از ترجمه‌های منظوم او محسوب می‌شود.	ایرج میرزا

۱۰۸- هر یک از آثار گروه «الف» متعلق به کدام یک از پدیدآورندگان در گروه «ب» است؟ (دو مورد اضافه است.)

«الف»	«ب»
الف) امثال و حکم	۱) میرزاده عشقی
ب) تاریخ بیداری ایرانیان	۲) دهخدا
پ) شمس و طغرا	۳) قائم مقام فراهانی
ت) داستان باستان	۴) محمدباقر میرزا خسروی
ث) منشآت	۵) ناظم الاسلام کرمانی
ج) سه تابلوی مریم	۶) میرزا حسن خان بدیع
	۷) میرزا آقاخان کرمانی
	۸) میرزا حبیب اصفهانی

۱۰۹- هر یک از شخصیت‌های عصر بیداری در چه زمینه‌ای فعالیت داشتند؟

نام شخصیت	زمینه فعالیت
ناظم الاسلام کرمانی	
میرزا حبیب اصفهانی	
میرزا آقا تبریزی	
میرزا حسن خان بدیع	
میرزا جهانگیرخان	
محمدباقر میرزا خسروی	

تشریحی به پرسش‌های زیر پاسخ کامل دهید.

۱۱۰- مهم‌ترین اثر «میرزاده عشقی» چه نام دارد؟

(داخل و خارج شهریور ۱۴۰۴)

۱۱۱- پرچمدار «سبک بازگشت ادبی»، کدام شاعر است؟

(داخل و خارج خرداد ۱۴۰۴)

۱۱۲- کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» اثر کیست؟ موضوع آن چیست؟

۱۱۳- نمونه‌ای از مهم‌ترین آثار ترجمه‌شده در دوره بیداری را بنویسید.

۱۱۴- عبارت زیر، شرح ویژگی‌های کدام یک از شاعران دوره بیداری است؟

(دی ۱۴۰۲)

«آشنا به زبان و ادب کهن فارسی، آگاه از مسائل روز جامعه، محقق، مدرّس دانشگاه، فعال حوزه سیاست و روزنامه‌نگار.»

۱۱۵- «داستان باستان» در چه قالبی است و نوشته کیست؟

(داخل و خارج خرداد ۱۴۰۳)

۱۱۶- عبارت زیر درباره کدام یک از نویسندگان عصر بیداری است؟

«احیاکننده نثر فارسی است، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل در آثار خود نوشت.»

(شهریور ۱۴۰۲)

۱۱۷- عبارت زیر، معرّف کدام شخصیت ادبی دوره بیداری است؟

«وی از شعرهای غربی نیز ترجمه‌هایی منظوم پدید آورده است که در نوع خود ابتکاری محسوب می‌شود. قطعه «قلب مادر» یکی از آن‌هاست.»

(خرداد ۱۴۰۳)

۱۱۸- نوع ادبی «خداوندنامه» صبای کاشانی را بنویسید.

۱۱۹- توضیحات زیر درباره کدام شاعر است؟

«شعر او از زندگی سیاسی او جدا نبود و دیوان او شامل قصاید، ترجیع‌بندها و مسمط‌هایی است که بسیاری از حوادث و اوضاع آن روزگار را بیان می‌کنند.»

۱۲۰- شرح حال زیر، معرّف کدام شاعر دوره بیداری است؟
«به دلیل جسارت و بی پروایی در بیان اندیشه های سیاسی، اجتماعی و وطن پرستانه اش، پیش از آن که به اوج شکوفایی برسد به دست رضاخان ترور شد.»

۱۲۱- هر یک از توصیف های زیر مربوط به کدام پادشاه قاجار است؟

الف) از پیشگامان نثر ساده در دوره بیداری
ب) رئیس یک انجمن ادبی

۱۲۲- هدف از تأسیس و تشکیل انجمن ادبی خاقان در تهران چه بود؟

۱۲۳- چرا ادبیات دوره بیداری - به ویژه شعر - زبان محاوره را برگزید؟

★ ۱۲۴- «خداوندنامه» اثر کیست؟ موضوع آن چیست؟

★ ۱۲۵- شعر زیر از کیست؟ قالب آن چیست؟

«داد معشوقه به عاشق پیغام
هر کجا بیندم از دور کند
که کند مادر تو با من جنگ
چهره پرچین و جبین پرآزنگ»

۱۲۶- سید اشرف الدین گیلانی چگونه توانست در میان مردم جایگاه مناسبی پیدا کند؟

۱۲۷- دیدگاه شاعران دوره مشروطه درباره شعر چه بود؟

★ ۱۲۸- نویسندگان ایرانی نوشتن رمان به مفهوم امروزی را از چه طریقی آغاز کردند؟

۱۲۹- زبان نمایش نامه های میرزا آقا تبریزی چگونه بود؟

۱۳۰- وضعیت ادبیات ایران را از انقراض دولت صفویه تا آغاز سلطنت فتحعلی شاه شرح دهید. موضع شاعران نسبت به سبک هندی و وقوع چه بود؟

۱۳۱- عوامل مؤثر در بیداری جامعه ایران را که منجر به امضای فرمان مشروطیت شدند، نام ببرید. (۴ مورد)

★ ۱۳۲- چرا در عصر بیداری، تحقیقات ادبی و تاریخی در محدوده تاریخی مشروطه جاذبه ای نداشت؟

۱۳۳- مهم ترین روزنامه ها و مجله های عصر مشروطه (در سال های اول) را نام ببرید.

۱۳۴- در شعر زیر از محمدتقی بهار (ملک الشعرا) کدام مفهوم، آشکارا دیده می شود؟

«من نگوییم که مرا از قفس آزاد کنید
فصل گل می گذرد هم نفسان بهر خدا
بنشینید به باغی و مرا یاد کنید
جور و بیداد کند عمر جوانان کوتاه
ای بزرگان وطن بهر خدا داد کنید»

۱۳۵- شاعر شعر زیر کیست؟ مضامین شعر او را بنویسید.

«از خون جوانان وطن لاله دمیده
در سایه گل بلبل از این غصه خزیده
از ماتم سرو قدشان سرو خمیده
گل نیز چو من در غمشان جامه دریده»

۱۳۶- هر یک از ویژگی های شعری زیر مربوط به کدام شاعر دوره بیداری است؟

الف) شعرهای او که به زبان ساده و طنزآمیز در راه مبارزه با استبداد و عشق به وطن بود، در روزنامه «نسیم شمال» به چاپ می رسید.

ب) عرصه هنری وی تصنیف ها و ترانه های میهنی بود که در برانگیختن مردم و آزادی خواهی نقش بسیار مؤثری داشت.

★ ۱۳۷- هر یک از عبارت های زیر، کدام شاعر یا نویسنده دوره بیداری را معرفی می کند؟

الف) از شاعران شاخص عصر بیداری است که او را به خاطر آزادی خواهی به زندان انداختند. در دوره هفتم مجلس، نماینده مردم یزد شد.

ب) در به کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان، مهارت بسیار داشت. در طنز، هجو و هزل نیز دستی توانا داشت.

★ ۱۳۸- بیت های زیر سروده «عارف قزوینی» است. دو مضمون سروده او را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۱)

«فکری ای هم وطنان، در ره آزادی خویش
خانه ای کاو شود از دست اجانب، آباد
بنمایید که هر کس نکند، مثل من است
جامه ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن
ز اشک ویران کنش آن خانه که «بیت الحزن» است
بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»

۱۳۹- شعر زیر سروده «فرخی یزدی» است. با بررسی ابیات به سوالات خواسته شده پاسخ دهید. (دی ۱۴۰۱)

«آن زمان که بنهادم سر به پای آزادی
تا مگر به دست آرم دامن وصالش را
دست خود ز جان شستم از برای آزادی
در محیط طوفان ز، ماهرانه در جنگ است
می دوم به پای سر در قفای آزادی
دامن محبت را گر کنی ز خون رنگین
ناخدای استبداد با خدای آزادی
می توان تو را گفتن، پیشوای آزادی»

الف) سراینده از شاعران شاخص کدام دوره است؟ و از کدام شاعران گذشته تأثیر پذیرفته است؟ (ذکر یک شاعر کافی است).

ب) ویژگی بارز فکری شاعر را در این سروده بنویسید.

۱۴۰- هر یک از توصیفات، درباره کدام یک از شخصیت های ادبی داخل کادر است؟

هاتف اصفهانی - مشتاق اصفهانی - سروش اصفهانی - مجمر اصفهانی

الف) غزل سرایی به سبک حافظ و سعدی:

ب) از معروف ترین شاعران دوره بازگشت:

پ) قصیده سرایی به سبک شاعران خراسان و عهد سلجوقی:

ت) اداره انجمن ادبی اصفهان:

۱۴۱- در بیت زیر از عارف قزوینی، کدام یک از مفاهیم دوره بیداری دیده می شود؟

«خانه‌ای کاو شود از دست اجانب آباد ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت‌ال‌حزن است»

۱۴۲- در سروده زیر از ملک‌الشعراى بهار، واژه «عکس‌العمل» اشاره به کدام جریان ادبی دارد؟

«سبک‌هندی گرچه سبکی تازه بود
فکرها سست و تخیل‌ها عجیب
زان سبب شد سبک‌هندی مبتذل
لیکن او را ضعف بی‌اندازه بود
شعر پرمضمون و لای نادلفریب
گشت پیدا در سخن عکس‌العمل»

۱۴۳- ادیب‌الممالک فراهانی در سروده زیر از چه زبانی استفاده کرده است؟ هدف استفاده از این زبان در شعر دوره بیداری چیست؟

«دیشب ننه مولودی با مادر معصومه
از بس که مرض‌ها را افزون شده جرثومه
کای دافع هر مکروه، کن چاره این میکرب
گفتا که در این ویران هنگام سحر بومه
می‌گفت و دعا می‌کرد بر اامت مرحومه
(جرثومه: میکروب)
کو دیده نخواهد شد بی آلت میکرسکوب»

۱۴۴- پیشگامان نثر ساده در قرن‌های ۱۲ و ۱۳ (دوره بیداری) چه کسانی بودند؟

۱۴۵- چرا در عصر مشروطه، بیشترین رویکرد نویسندگان به رمان‌های تاریخی بود؟

تحلیل نظم و نثر

۱۴۶- با توجه به شعر زیر از عارف قزوینی، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«از خون جوانان وطن لاله دمیده
در سایه گل بلبل از این غصه خزیده
چه کج‌رفتاری ای چرخ
از ماتم سرو قدشان سرو خمیده
گل نیز چو من در غمشان، جامه دریده
چه بدکرداری ای چرخ»

(الف) یک تشخیص و یک کنایه در متن مشخص کنید.

(ب) از درون مایه‌های شعر عارف، در این سروده به دو مورد اشاره کنید.

۱۴۷- با توجه به سروده زیر که از «عارف قزوینی» است، به سؤالات پاسخ دهید.

«گریه را به مستی بهانه کردم
آستین چو از چشم برگرفتم
از چه روی، چوون ارغنون نالتم؟
شکوه‌ها ز دست زمانه کردم
سپیل خون به دامن روانه کردم
از جفایت ای چرخ دون نالتم
چوون نگریم ز درد و چوون نالتم
دزد را چو محرم به خانه کردم؟»

(الف) آرایه مشترک بیت اول و سوم را بنویسید.

(ب) در بیت دوم آرایه تشبیه را مشخص کنید.

(پ) با توجه به سروده بالا، عرصه هنر عارف قزوینی و است.

۱۴۸- با توجه به متن زیر:

(دی ۹۷)

«ننه، هان! این زمین روی چیه؟ روی شاخ‌گاو. گاو روی چیه؟ روی ماهی. ماهی روی چیه؟ روی آب. آب روی چیه؟ وای وای! الهی روده‌ات ببره! چه قدر حرف می‌زنی!

حوصله‌ام سررفت! آفتابه لگن شش دست، شام و ناهار هیچی! گفت نخور، عسل و خربزه با هم نمی‌سازند؛ نشنید و خورد ...»

(الف) دو مورد از ویژگی‌های زبانی نثر دهخدا را بنویسید.

(ب) یک «کنایه» و یک «ضرب‌المثل» بیابید و مفهوم آن‌ها را بنویسید.

(شهریور ۱۴۰۲)

۱۴۹- با توجه به متن زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید.

«مخدوم مهربان من، از آن زمان که رشته مراودت حضوری گسسته و شیشه شکیبایی از سنگ تفرقه و دوری شکسته، اکنون مدت دو سال افزون است که نه از آن

طرف بریدی و سلامی و نه از این جانب قاصدی و پیامی؛ طایر مکاتبات را بر بسته و کلبه مراودات را در بسته ...»

(الف) محوری‌ترین پیام متن بالا چیست؟

(ب) نوع ترکیب «کلبه مراودات» را بنویسید.

(پ) نمونه‌ای از «سجع» در متن بالا بیابید و آن را بنویسید.

(ت) چند «اضافه تشبیهی» در متن بالا به کار رفته است؟

(ث) مهم‌ترین ویژگی سبکی متن بالا را بنویسید.

اگر می‌خوای چند تا سؤال چالشی به سبک کنکور هم از این مبحث ببینی، کیوارکد پشت جلد رو اسکن کن.

پاسخ‌نامه تشریحی درس اول

- ۱ **نادرست**: انجمن ادبی اصفهان در زمان نادرشاه و کریم خان زند تشکیل شد، اما انجمن ادبی خاقان و انجمن ادبی نشاط در دوران قاجار تشکیل شدند.
- ۲ عبد الوهاب نشاط **۳** «بارگشت»
- ۴ هندی - بیداری **۵** صفوی
- ۶ سروش اصفهانی - خراسانی و سلجوقی
- ۷ **۲** شاخص‌ترین شاعر دوره بارگشت و سراینده خداوندنامه، «صبای کاشانی» است.
- ۸ «صفویه» **نادرست** و به جای آن «قاجار» **درست** است.
- ۹ اگرچه شاعران این دوره باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند، اما توانستند زبان شعر را از آن حالت سستی که در اواخر سبک هندی در شعر به وجود آمده بود، نجات بخشند.
- ۱۰ تهران
- ۱۱ جمله «۲»: شاعران دوره بارگشت به محتوا بیش از صور خیال و جنبه‌های شاعرانه توجه داشتند.
- ۱۲ **۱** **۱۳** **۲**
- ۱۴ آزادی، وطن، قانون خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار
- ۱۵ اندیشه‌های روشنفکران داخلی و خارجی - انتشار افکار آزادی خواهانه - تحولات سیاسی و اجتماعی در ایران و جهان
- ۱۶ ملک الشعرای بهار، نسیم شمال، میرزا فتحعلی آخوندزاده، عبدالرحیم طالبوف، میرزا آقاخان کرمانی (ذکر نام ۳ نفر از این افراد کافی است). نقدهای آن‌ها با مخالفت دولت همراه بود.
- ۱۷ دو مورد؛ فقط موارد اول و پنجم درست هستند. مورد دوم و سوم مربوط به ادبیات دوره بارگشت هستند و مورد چهارم نیز کلاً غلط است.
- ۱۸ **نادرست** (در عصر بیداری، شعر و ادب هم در پایتخت (تهران) جلوه بیشتری داشت).
- ۱۹ **درست** **۲۰** ساده‌نویسی
- ۲۱ قصیده **۲۲** **۳** آزادی
- ۲۳ **۲** این گزینه درباره سید اشرف‌الدین گیلانی (نسیم شمال) است. اما شعر، سروده ملک الشعرای (محمدتقی بهار) است.
- ۲۴ **۲**
- ۲۵ به دلیل جایگاه خانوادگی ایرج میرزا (از نوادگان فتحعلی‌شاه قاجار) و تفکرات شخصی او
- ۲۶ میرزاده عشقی
- ۲۷ **الف** میرزاده عشقی **ب** ادیب‌الممالک فراهانی **پ** سید اشرف‌الدین گیلانی
- ۲۸ مسعود سعد، سعدی
- ۲۹ شعر ساده و عامیانه است، زبان ساده است، عشق به وطن و انتقاد از وطن‌فروشی در این ابیات دیده می‌شود. این ابیات نشان از دردمندی شاعر دارد.
- ۳۰ **الف** ایرج میرزا **ب** ادیب‌الممالک فراهانی **پ** ادیب‌الممالک فراهانی
- ۳۱ ایده آل یا سه تابلوی مریم
- ۳۲ **درست** **۳۳** **درست**
- ۳۴ لغت‌نامه **۳۵** ترجمه
- ۳۶ تکلف و تصنع
- ۳۷ نوشته‌های آن‌ان به زبان مردم کوچه و بازار نزدیک‌تر شده است.
- ۳۸ رواج و گسترش روزنامه‌نگاری، روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی بر اثر ارتباط با ادبیات اروپا، تغییر مخاطب نوشته‌ها
- ۳۹ به علت اشتغال اهل قلم به روزنامه‌نویسی و موضوعات دیگر

- ۴۰ قائم مقام فراهانی - منشآت **۴۱** امثال و حکم - لغت‌نامه
- ۴۲ ناظم الاسلام کرمانی - تاریخ مشروطه
- ۴۳ **الف** داستان نویسی **ب** روزنامه‌نگاری
- ۴۴ **درست**
- ۴۵ **نادرست**: فتحعلی‌شاه **×** **۴۶** **نادرست**: پیچیده‌نویسی **×** **۴۷** **نادرست** (نگارش رمان‌های تاریخی و اجتماعی سطحی در عصر مشروطه در قیاس با کارهایی مثل روزنامه‌نویسی یا نوشتن رمان سیاسی، در سبک کم‌تری داشت).
- ۴۸ **نادرست**: میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل **×** **۴۹** **نادرست**: روزنامه مجلس **×** **۵۰** **نادرست**: غزل سرایی **×** **۵۱** **نادرست** (شاعران در این دوره باعث نوآوری و تکامل قابل توجهی در شعر فارسی نشدند).
- ۵۲ **نادرست**: ناصرالدین شاه **×** **۵۳** **نادرست**
- ۵۴ **الف** **نادرست**: قرن بیستم **×** **۵۵** «قصیده سرایی» **نادرست** است. «غزل سرایی» به سبک حافظ، سعدی و ... را پیش گرفتند. (حافظ و سعدی استادان غزل فارسی هستند).
- ۵۶ جمله «۲» (نمایش نامه‌نویسی با این شکل غربی‌اش در ادب کهن سابقه‌ای ندارد).
- ۵۷ جمله «۴» («چرند و پرند» در روزنامه «صور اسرافیل» منتشر می‌شد).
- ۵۸ تبریز **۵۹** قرن بیستم
- ۶۰ تاریخی **۶۱** نسیم شمال
- ۶۲ جیمز موریه **۶۳** ایده آل یا سه تابلوی مریم
- ۶۴ میرزا یوسف خان اعتصامی آشتیانی
- ۶۵ تاریخ بیداری ایرانیان **۶۶** نمایش نامه فارسی
- ۶۷ انتقادی **۶۸** فتحعلی‌شاه - تهران
- ۶۹ سعدی - مسعود سعد **۷۰** حماسی - خراسانی
- ۷۱ روزنامه‌نگاری - روزنامه مجلس
- ۷۲ تاریخ بیداری ایرانیان
- ۷۳ محتوا **۷۴** قائم مقام فراهانی
- ۷۵ خداوندنامه (منشآت اثر قائم مقام فراهانی است).
- ۷۶ میرزا آقا تبریزی
- ۷۷ مسجع (نمونه سجع: گسسته، شکسته و پر بسته و در بسته)
- ۷۸ **۱** **۷۹** **۱**
- ۸۰ **۲** (سروده سید اشرف‌الدین گیلانی یا نسیم شمال و از نمونه اشعار انتقادی او است).
- ۸۱ مجله «دانشکده» و «نوبهار» با مدیریت ملک الشعرای بهار به عرصه ظهور رسیدند.
- در بیت «۲»، «مجلس» نام روزنامه‌ای است که سردبیری آن بر عهده ادیب‌الممالک فراهانی بود.
- ۸۲ **۲** سبک نشر این نوشته، ساده و عامیانه است و بنابراین شبیه به سبک نوشته‌های دهخدا است. (این متن یکی از یادداشت‌های علامه علی‌اکبر دهخدا در چرند و پرند است).

نکته به سبک نثر گزینۀ «۱» و سجع های به کار رفته در آن دقت کنید: «رمیده، رسیده و نماند، نگذارد و بسنجد، نرنجد». این سبک مسجع متعلق به قائم مقام فراهانی است.

۸۳ ۱

قائم مقام فراهانی علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات هم بسیار مؤثر بود.

ایرج میرزا شعر «قلب مادر» را از زبان های اروپایی ترجمه کرده است و این کار او در نوع خود ابتکاری بود.

مظفرالدین شاه لقب ادیب الممالک را به میرزا محمدصادق امیری فراهانی داد.

صبای کاشانی «گلشن صبا» را به تقلید از بوستان سعدی نوشت.

۸۴ ۳ ناظم الاسلام کرمانی

علت نادرستی سایر گزینه ها:

۱ سروش اصفهانی از شاعران قصیده سرای دوره بازگشت است.

۲ میرزا فتحعلی آخوندزاده از روشنفکرانی است که در دوره بیداری به نقد شرایط موجود پرداختند.

۸۵ ۲ دوره بازگشت و بیداری (شاعر این بیت، فرخی یزدی از شاعران دوره بیداری است).

۸۶ ۳

۸۷ ۴ «سرگذشت حاجی بابای اصفهانی» توسط میرزا حبیب اصفهانی

بررسی سایر گزینه ها: ۱ «داستان باستان» در قالب رمان، اثر میرزا حسن خان بدیع است. ۲ «منشآت» مهم ترین اثر قائم مقام فراهانی است. ۳ «تاریخ بیداری

ایرانیان» با موضوع تاریخ مشروطه، تألیف ناظم الاسلام کرمانی است.

۸۸ ۳ قائم مقام فراهانی (ادیب الممالک فراهانی و قائم مقام فراهانی رو با هم اشتباه نگیری!)

۸۹ ۱ ساده و عامیانه ۳ ایرج میرزا

۹۱ ۳ قائم مقام فراهانی ۳ فرخی یزدی

۹۳ ۲ گلستان سعدی (صاحب کتاب منشآت، قائم مقام فراهانی است).

۹۴ ۱ نشاط اصفهانی (نشاط اصفهانی، فروغی بسطامی و مجمر اصفهانی گروهی از شاعران سبک بازگشت هستند که غزل سرایی به سبک حافظ، سعدی و دیگر شاعران سبک عراقی را در پیش گرفتند).

۹۵ ۱ قاتل شیرازی ۳ صوراسرافیل - چرند و پرند

حواستون باشه در رابطه با دهفدا، دو روزنامه وجود داره، با هم اشتباه نگیری شون
- سروش: که خود دهفدا توی استانبول منتشرش می کرد.
- صوراسرافیل: که مدیرش میرزا مها نگیرفان بود و دهفدا باهاش همکاری می کرد و مجموعه پرند و پرند رو توش چاپ می کرد.

۹۷ ۴

در این گزینه نام روزنامه صور اسرافیل آمده است.

۹۸ ۱ تاریخ بیداری ایرانیان (تألیف ناظم الاسلام کرمانی است).

۹۹ ۳ روزنامه «نسیم شمال» را سید اشرف الدین گیلانی در رشت منتشر می کرد و مردم تهران بیشتر می خواندند.

۱۰۱ ۳ این بیت سرآغاز قطعه «قلب مادر» ترجمه ایرج میرزا از شعرهای غربی است.

بررسی سایر گزینه ها: ۱ سروده ادیب الممالک فراهانی با مضمون وطنی است.

۲ سروده سید اشرف الدین گیلانی نسیم شمال و از اشعار انتقادی اوست.

۴ سروده فرخی یزدی و با مضمون آزادی است.

۱۰۲ ۲ بررسی سایر گزینه ها: ۱ سیاسی × تاریخی ✓

۳ دشواری و پیچیدگی × سادگی و بی پیچیدگی ✓

۴ عراقی × هندی ✓

۱۰۳ ۱ سرگذشت حاجی بابای اصفهانی (ترجمه) - شمس و طغرا (رمان) - تاریخ بیداری ایرانیان (تحقیقات ادبی و تاریخی) - داستان باستان (رمان)

۱۰۴ ۳ «میرزاده عشقی» شاعر بیت است.

بررسی سایر گزینه ها: ۱ معترف «محمدتقی بهار (ملک الشعرا)» است.

۲ درباره ادیب الممالک فراهانی است.

۴ شرح حال ایرج میرزا است.

۱۰۵ ۲ علت نادرستی موارد دیگر: ب «حکومت ضعیف صفویه» از عوامل بازگشت ادبی محسوب نمی شود. شاهان قاجار با تحولات جهانی آشنا شدند اما این که نقش بسزا در ارتباطات جهانی داشته باشند، درست نیست.

۱۰۶ شمس الدین و قمر، اثر میرزا حسن خان بدیع است.

۱۰۷ ایرج میرزا

۱۰۸ الف «۲» دهخدا

ب «۵» ناظم الاسلام کرمانی

پ «۴» محمدباقر میرزا خسروی

ت «۶» میرزا حسن خان بدیع

ث «۳» قائم مقام فراهانی

ج «۱» میرزاده عشقی

۱۰۹ ناظم الاسلام کرمانی - تحقیقات ادبی و تاریخی (تاریخ بیداری ایرانیان)

میرزا حبیب اصفهانی - ترجمه (سرگذشت حاجی بابای اصفهانی)

میرزا آقا تبریزی - نمایش نامه نویسی

میرزا حسن خان بدیع - رمان نویسی (شمس الدین و قمر - داستان باستان)

میرزا جهانگیرخان - روزنامه نویسی (صوراسرافیل)

محمدباقر میرزا خسروی - رمان نویسی (شمس و طغرا)

۱۱۰ ایده آل یا سه تابلوی مریم

۱۱۱ فتحعلی خان صبای کاشانی یا صبای کاشانی (یا صبا!)

۱۱۲ ناظم الاسلام کرمانی، موضوع آن تاریخ مشروطه است.

۱۱۳ سرگذشت حاجی بابای اصفهانی اثر جیمز موریه

۱۱۴ ملک الشعرای بهار

۱۱۵ قالب رمان - نوشته میرزا حسن خان بدیع

۱۱۶ قائم مقام فراهانی ۱۱۷ ایرج میرزا

۱۱۸ حماسه مذهبی یا حماسه دینی

۱۱۹ ادیب الممالک فراهانی ۱۲۰ میرزاده عشقی

۱۲۱ الف ناصرالدین شاه ب فتحعلی شاه (رئیس انجمن ادبی خاقان بود).

۱۲۲ رهایی بخشیدن شعر فارسی از تبااهی و انحطاط اواخر دوره صفوی و دوره های بعد از آن.

۱۲۳ شعر برای آن که بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند، زبان محاوره را برگزید تا قابل فهم تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد.

۱۲۴ اثر صبای کاشانی و حماسه ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر ﷺ و دلیری های حضرت علی ﷺ است.

۱۲۵ سروده «ایرج میرزا» و در قالب «قطعه» است.

۱۲۶ با شعرهای ساده و عامیانه

۱۲۷ شعر از نظر آنان بیان هنرمندانه واقعیات و وسیله ای برای بهبود زندگی بود.

۱۲۸ نویسندگان ایرانی نوشتن رمان (داستان بلند) به مفهوم امروزی را از طریق ترجمه رمان های تاریخی غربی آغاز کردند.

۱۲۹ ساده، روان، بی تکلف و عوام فهم بود.

۱۳۰ در این دوران (یعنی در دوران حکومت های افشاریه، زندیه و ابتدای دوره قاجار) رشد و شکوفایی قابل توجهی در تاریخ ادبیات ایران دیده نمی شود. در این دوره شاعران از سبک هندی روی برگردانده اند، اما هنوز تأثیری از آن سبک و نیز مکتب وقوع در آثارشان مشاهده می شود.

۱۳۱ ذکر ۴ مورد از عوامل زیر کافی است:

تأثیر جنگ های نافرجام ایران و روس - توجه مردم به واقعیت ها و امکانات فنی دنیای جدید - کوشش های عباس میرزا در روی آوردن به دانش و فنون نوین - اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل - رواج صنعت چاپ و روزنامه نویسی و ترجمه و نشر کتاب های غربی - تأسیس مدرسه دارالفنون به فرمان امیرکبیر

- ۱۳۲ به علت اشتغال اهل قلم به روزنامه‌نویسی و موضوعات دیگر
- ۱۳۳ روزنامه‌های صوراسرافیل و نسیم شمال - مجله‌های بهار، دانشکده و نوبهار
- ۱۳۴ آزادی، آزادی خواهی و عدالت خواهی
- ۱۳۵ عارف قزوینی - مضامین وطن دوستی و ستیز با نادانی را با آوازی زیبا و پرشور می‌خواند.
- ۱۳۶ الف سید اشرف‌الدین گیلانی معروف به نسیم شمال
- ب عارف قزوینی
- ۱۳۷ الف فرخی یزدی ب ایرج میرزا
- ۱۳۸ وطن پرستی، ستیز با نادانی، آزادی خواهی، دردمندی و عشق شاعر به میهن (می‌توان دو مورد از موارد ذکر شده را نام برد).
- ۱۳۹ الف دوره بیداری - از مسعود سعد و سعدی تأثیر پذیرفته است. (ذکر نام یک شاعر مسعود سعد یا سعدی کافی است).
- ب آزادی خواهی
- ۱۴۰ الف مجمر اصفهانی ب هاتف اصفهانی
- پ سروش اصفهانی ت مشتاق اصفهانی
- ۱۴۱ مبارزه با استعمار - پیکار با بیگانه (بیگانه ستیزی)
- ۱۴۲ اشاره به نهضت «بازگشت ادبی» دارد. (از انقراض دولت صفویه تا آغاز سلطنت فتحعلی شاه قاجار، رشد و شکوفایی قابل توجهی در تاریخ ادبیات ایران دیده نمی‌شود. در این دوره شاعران از سبک هندی روی برگردانده، شعر را به دوران گذشته، بازگردانند و موجب پیدایش «سبک بازگشت» شدند).
- ۱۴۳ از زبان محاوره استفاده کرده است. برای این که بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند و اشعارش قابل فهم تر باشد.
- ۱۴۴ قائم مقام فراهانی، ناصرالدین شاه قاجار، عبدالرحیم طالبوف، میرزا آقاخان کرمانی، زین العابدین مراغه‌ای، علامه دهخدا و چند تن دیگر از نویسندگان.
- ۱۴۵ زیر ۱) از سویی نوعی باستان گرایی و روحیه کاوشگرانه در شناخت هویت گذشته میان آن ها حاکم بود.
- ۲) از سویی دیگر، به دلیل سیاست های رایج در جامعه، نگارش رمان های تاریخی و اجتماعی در قیاس با کارهایی مثل روزنامه نویسی یا نوشتن رمان سیاسی، در دستر کم تری داشت.
- ۱۴۶ الف منادا قرار گرفتن «چرخ» // «جامه دریدن گل»: تشخیص - جامه دریدن گل: کنایه از شکوفاشدن
- ب دردمندی و عشق عارف به میهن، وطن دوستی
- ۱۴۷ الف استعاره یا تشخیص (دست زمانه، جفای چرخ دون)
- ب سیل خون (خون به سیل تشبیه شده است).
- پ تصنیف - ترانه های میهنی
- ۱۴۸ الف ۱) زبان ساده و قابل فهم است. ۲) جمله ها کوتاه اند. ۳) در ساختار و ترکیب دستوری کلام، جمله ها درست تر و با طبیعت زبان هماهنگ تر می شوند. استفاده از اصطلاحات و تمثیلات محاوره ای مانند «روده ات ببره»، «حوصله ام سر رفت». تکرار عبارت های عامیانه، استفاده از واژگان عربی آشنا مانند: حرف، حوصله، مثلاً. (ذکر دو مورد کافی است).
- ب کنایه: روده بریدن به معنای ساکت شدن، حرف نزدن.
- ضرب المثل: «آفتابه لگن شش دست، شام و ناهار هیچی» یعنی تشریفات و تجملات سفره، بیشتر از محتویات آن است و هم چنین کنایه از وجود حواشی بیش از اصل.
- ۱۴۹ الف شکایت از دوری و عدم ارتباط با محبوب خود
- ب ترکیب اضافی (اضافه تشبیهی)
- پ گسسته و شکسته یا سلامی و پیامی یا پر بسته و در بسته
- ت ۶ اضافه تشبیهی: رشته مراودت - شیشه شکیبایی - سنگ تفرقه - سنگ دوری - طایر مکاتبات - کلیه مراودات
- ث استفاده از سجع که کلام او را موزون و مسجع ساخته به پیروی از سبک گلستان سعدی.